

BUDSKABET

Fordybelse Analyse Inspiration

TEMA:
BØRN OG GUD

2/2016

6
Kirke i børnehøjde

22
Noas dage og vore dage

30
Nyt Paulusperspektiv forandrer evangeliet

BUDSKABET

WWW.BUDSKABET.DK

Nr. 2/2016. Årgang 152
ISSN 0901-4802
Budskabet udkommer seks gange om året.

LAYOUT

Amalie Puggaard Poulsen

FORSIDEFOTO

iStockPhoto

TRYK

Jørn Thomsen Elbo A/S

ABONNEMENTSPRISER

Papirudgave med fri netadgang: 300 kr.
(unge under 30: 170 kr.)
Kun netabonnement: 170 kr.
(unge under 30: 100 kr.)
Gaveabonnement: 170 kr. for papir-
udgave, 100 kr. for netudgave

UDGIVER OG EKSPEDITION

Luthersk Mission (LM)
Industrivænget 40, 3400 Hillerød
tlf. 4820 7660
d1m@d1m.dk
www.d1m.dk

Artiklerne i Budskabet afspejler ikke nødvendigvis redaktionens synspunkter, men redaktionen er ved deres optagelse ansvarlig for, at holdninger og synspunkter må kunne rummes inden for det, som Luthersk Mission (LM) står for.

Eftertryk og citering er tilladt med tydelig kildeangivelse.

REDAKTØR

Ole Solgaard,
Enggårdsvvej 39, Kragelund, 8723 Løsning
tlf. 2327 1253, os@d1m.dk

REDAKTIONSUDVALG

Alex Dahl Karlsen,
cand.scient.pol., Tarm
alex.dahl.karlsen@gmail.com

Henning Haahr Andersen,
professor i matematik, Aarhus
h.haahr.andersen@gmail.com

Inge Bøgel Lassen,
lærer, Aalborg
ibl@adslhome.dk

Per Westh Jensen,
ungdomskonsulent, København
peweje@gmail.com

Ruth Vatne Rasmussen,
hjemmegående, Silkeborg
vatnerasmussen@gmail.com

FORDYBELSE *i bibelsk og luthersk tro*

ANALYSE *af tidens strømninger*

INSPIRATION *til kristent liv og mission*

	LEDER		FOR TROEN
04	Forman! – Ja, men hvordan? <i>Alex Dahl Karlsen</i>	22	Noas og vore dage <i>Peter E. Nissen</i>
	TEMA: BØRN OG GUD	24	Fleksibel og urokelig for evangeliets skyld <i>Vesa Ollilainen</i>
06	Kirke i børnehøjde <i>Morten Rugager Kristensen</i>		HORISONT
10	Fortæl noget mere ...! <i>Susanne Sjølland Iversen</i>	28	Ritualer og kropslighed vinder frem i kirken
14	Forkynd for børn <i>Børge Haahr Andersen</i>	29	Livsforlængende
18	Lev det kristne liv sammen med børnene <i>Louise Sølvsten Nissen</i>		ANDRE ARTIKLER
21	Guldkorn om børn og Gud	30	Nyt Paulusperspektiv forandrer evangeliet <i>Torben Kjær</i>
			BØGER
		36	Evangeliet og evangelierne
		38	Ord fra Guds hjerte

De pejlemærker, som kendetegner sund forkyndelse generelt, gælder også, når målgruppen er børn. Det betyder, at hele Bibelen skal fortælles og forkyndes, og at det, som er Bibelens centrum, også skal være forkyndelsens centrum

LEDER

Forman!

– Ja, men hvordan?

AF ALEX DAHL KARLSEN

*Vi skal hverken sige for meget eller for lidt, når vi formaner.
Forskellige situationer kalder på forskellig handling.*

De, der tror på Jesus, vil i kraft af deres nye natur gerne følge Jesus og tjene ham. De ejer dog samtidig den gamle naturs ulyst til at tjene Gud, men har tværtimod lyst til at tjene sig selv eller underkaste sig alle mulige menneskelige eller dæmoniske magter.

Derfor har de, der tror på Jesus, både brug for at få deres "retfærdige sind vækket" (2 Pet 1,13; 3,1) og konkret vejledning til, hvordan de lever med Jesus i deres hverdag.

Nok er Guds lov skrevet i vores hjerter, men vi får det forkludret, så vi ofte ender med at udforme Guds vilje med os efter det, vi tror, Gud mener og det, vi selv synes er rimeligt.

Så er det bare med at komme i gang med at forkynde, hvordan vi skal leve med Jesus i vores hverdag! Det er så sandt, som det er sagt. Der er bare det ved det, at jeg oplever to grøfter, som jeg let fristes til at falde i:

Den ene er at sige for meget. Den anden er at

sige for lidt. Vi kan hver især opleve det forskelligt, hvilken grøft, der frister mest.

Man siger for meget

Det er muligt at anvende Bibelens formaninger på tilhørerne på måder, som er meget konkrete og kategoriske i deres beskrivelse af, hvad der både er ønsket og uønsket adfærd.

I forlængelse deraf kan man som tilhører eller læser sidde med den fornemmelse, at teksten *kun* kan bruges til at sige netop det, som den pågældende skribent eller prædikant har skrevet eller sagt. Bibelteksten åbnes ikke op, men den lukker sig i, så dens mening kun er det, som du netop har fået udlagt og konkretiseret. Du får ikke primært et møde med Gud, men med prædikantens uforgribelige mening.

Det er sådan noget, der skaber særlige subkulturer og sekter, hvor kristendom nemt kommer til at handle om nogle bestemte ydre ting, som

man bør mene, gøre eller afstå fra, hvad enten det er, hvilken musik vi hører og bruger, brug af makeup eller hvilken tøjstil, kristne bør benytte.

Uanset, hvad der ellers bliver forkyndt (af det frigørende evangelium), vil disse ydre markører på en eller anden måde i praksis være det, der definerer, hvem der er en (god) kristen, og hvem, der er på afveje. Der er i øvrigt megen magt forbundet med at definere Guds vilje meget entydigt på den måde.

Man siger for lidt

Så er det fristende at gå i den modsatte grøft (det er mest her, jeg kender mig selv): Vejledningen til, hvordan vi bør leve som Guds børn, fylder enten for lidt, eller den bliver for ukonkret og generel. Der kan gemme sig konfliktskyhed, menneskefrygt eller relativisme bagved. Det er meget mere spændende at forkynde nåden, syndernes forladelse og menneskets adel.

Frugten bliver, at kristendommen afkobles fra det levede liv og bliver sådan et særligt åndeligt reservat, hvor man i øvrigt lever, som det passer én.

Konkret vejledning og personligt skøn

Er der en vej frem? Kan vi finde det sunde spor? Det skal vi øve os på. Men de to grøfter er ofte udtryk for, at vi forsøger at reagere på den ene grøft ved at gå over i den anden. Derfor er den rette vej ikke en fast defineret måde at formane på. Forskellige tider og situationer kalder på forskellig respons – men vi må altid tilstræbe at gå i det sunde spor.

Det er vigtigt at slå fast, at Guds ord handler om hele mennesket. Derfor har Guds ord noget at sige om, hvordan du taler til dine børn, ordner din selvangivelse, omgås dine kristne brødre og søstre samt dem, der ikke tror på Jesus.

Guds ord har samtidig også noget at sige om syndens væsen, syndefaldets konsekvenser i dit liv og i andres – og det har så sandelig meget at sige om, hvad syndernes forladelse har at sige i dit og i andres liv.

Det betyder, at Helligånden faktisk har noget at sige til dig om synd, nåde og det kristne liv, netop til dig med den livsbagage, du har

Du skal ikke spille rollen som Jesu talsmand, der gør tilhørerne afhængige af din udlægning af teksten. Du skal tværtimod være brudgommens ven, der leder dine tilhørere hen til Jesus

med dig, og ind i den hverdag, du lever her og nu. Guds ord er mere end generelle principper. "Guds ord er dommer over hjertets tanker og meninger" (Hebr. 4,12).

Er du prædikant, eller sider du på stolen dernede og lytter, kan du prøve forkyndelsen på, om Guds ord får lov til at blive adresseret til det konkrete liv, eller om der blot er tale om et kristeligt foredrag eller generelle principper.

Samtidig er det vigtigt at lægge mærke til, hvordan Jesus formanede disciplene og andre: Undertiden vejledte han konkret om, hvad disciplene skulle gøre, f.eks. om de skulle tage to kjortler med på rejsen eller kun en. Andre gange nægtede han at svare konkret til en, der havde brug for at retfærdiggøre sig selv, men svarede i stedet med lignelsen om den barmhjertige samaritaner. Derudfra var det op til spørgeren selv at finde ud af, hvem der var hans næste.

Vi skal formane frimodigt og konkret, men vi må også tro stort om Helligåndens evne til at dømme, trøste og vejlede den enkelte. Du skal ikke spille rollen som Jesu talsmand, der gør tilhørerne afhængige af din udlægning af teksten. Du skal tværtimod være brudgommens ven, der leder dine tilhørere hen til Jesus. Her sker der noget andet, udtrykt med Paulus' bøn i Filipperbrevet 1,9-10:

"Og det beder jeg om, at jeres kærlighed stadig må vokse og blive rig på indsigt og dømmekraft, så at I kan skønne, hvad der er væsentligt ..." ■

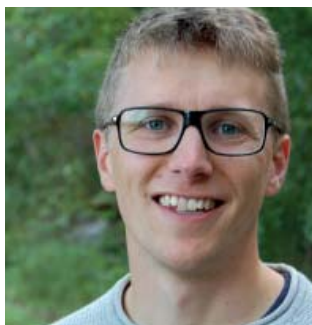
Alex Dahl Karlsen

TEMA

Kirke i børnehøjde

AF MORTEN RUGAGER KRISTENSEN

Børn kan være en udfordring ved menighedens samlinger. Men det at inddrage dem kan berige menighedslivet for både børn og voksne.

Morten Rugager Kristensen,
f. 1985

Frimenighedspræst i Skjern
Bykirke
morten@skjernbykirke.dk

"Det er sandsynligt, at gudstjenestens problem og problemet med børnene i gudstjenesten er det samme problem."¹

Til en gudstjeneste for nylig lagde jeg mærke til, hvordan børnenes opmærksomhed er rettet i alle mulige retninger.

Der er nogle, der sidder og kigger i en spændende bog, som en kammerat har taget med. Nogle sidder og fumler med en rosinpakke, for at få den åbnet. Der er en, der er blevet fanget af billederne af disciplene bagerst i lokalet. En anden danser til lovsangen. De lidt større børn kigger måske op imod præsten – eller på skærmen på en mobiltelefon.

Kun de voksne er blevet ensrettet tilpas meget, så de stort set alle sammen retter opmærksomheden det samme sted hen.

Lær af børnenes spiritualitet

Der er noget fascinerende i dette let urolige, ustyrlige blik, spontane lyde og flakkende opmærksomhed. Det er fuldt af liv.

Det minder mig samtidig også om noget, man nemt kan overse, hvis man kun kigger på os

voksne: At livet kan være kaotisk og rodet og ustyrligt. At vi har brug for at vise vores umiddelbare glæde, men også vores sorg og frustration. At vi ikke bare skal gå i stå og lytte ukritisk, men stille undrende spørgsmål og blive klogere.

Vores opmærksomhed skal måske nok rette sig imod budskabet og forkyndelsen og lovsangen, men vi må aldrig glemme, at vi er her i livet sammen med andre mennesker. Det gælder dem, vi sidder ved siden af i menigheden. Dem skal vi huske at være kirke *sammen med*. Og det gælder dem, vi møder i hverdagen, når vi går hjem. Dem skal vi huske at være kirke *for*.

Vi kommer ikke udenom, at det kan være en udfordring at forme et gudstjeneste- og menighedsliv, hvor børnene har de samme vilkår og den samme ret til at være med som voksne. Men når det lykkes, når børnene bliver integreret i menighedens liv – dvs. hverken bliver gemt væk eller bliver omdrejningspunktet – så får det positive konsekvenser for hele menigheden.

Tag børns tro seriøst

Ifølge FN's Børnekonvention² forpligter landene sig på at "respekttere barnets ret til tankefri-

hed, samvittigheds- og religionsfrihed” (Artikel 14) og at anerkende ”børns ret til den levestandard, der kræves for barnets fysiske, psykiske, åndelige, moralske og sociale udvikling” (Artikel 27). Det indbefatter, at børn også har ret til en åndelig og moralsk udvikling.

Ikke alle kristne reflekterer dybere over, hvordan man kommunikerer troen på Gud til børn. Det skyldes formentlig to ting. Måske ser man for det første ikke børnenes åndelige udvikling som ligeså vigtig som voksnes. For det andet kan det skyldes, at man ser det som et spørgsmål om at underholde børnene frem for at give dem noget, de kan leve af. De skal så at sige bare ”opbevares” for ikke at forstyrre for meget.

Det er i sidste ende forældrenes ansvar, hvordan de vil tage vare på barnets åndelige og moralske udvikling. Den værdineutrale opdragelse findes ikke. Uanset om man ønsker det eller ej, vil man – i interaktionen med børn – påvirke dem med værdier, normer og teologi. Både direkte, men også indirekte.

Børnenes største frustration ved en traditionel gudstjeneste er ofte, at 1) den er for lang, 2) man skal sidde stille og 3) man må ikke selv gøre noget. Derfor er det vigtigt, at vi sætter os i børnenes sted og overvejer, hvordan vi bedst formidler de gode nyheder om Jesus til dem. De har præcis samme ret til en gudstjeneste som de voksne. Den skal bare tage højde for deres forudsætninger.

Det betyder ikke, at vi nødvendigvis skal lave et familiemøde eller en gudstjeneste for børn en gang om måneden, og så ellers håbe på, at de bliver væk til resten af menighedens samlinger. Nej, børnene må gerne lære, at vi samles hver søndag, og at ham Gud vil dem noget – hver gang.

Men det indebærer, at de gode nyheder forkyndes til børn i børnehøjde – hver gang. Det

kan for eksempel være ved en særskilt del under prædikenen til menighedens samlinger. Resten af tiden bør kommunikationen tilstræbes at være forståelig for alle.

Vores opgave som ledere i børnearbejdet er dog ikke færdig, når vi har gjort det. Vi skal nærmere se arbejdet med børn i menigheden som en helhed. Der kunne nævnes mange aspekter på det, men jeg har valgt fire områder, som jeg mener, kan være gavnlige at have særligt fokus på.

Fire pejlemærker for børn og menighed

For det første: Lad os som menigheder kommunikere budskabet om kristendommen til børn – mens vi tager hensyn til deres forudsætninger, så de kan forstå det, med deres ord og billeder.

Vi skal tage børnenes tro seriøst og lære dem om troen i børnehøjde. Samtidig kan vi voksne lære af børnenes umiddelbare og naturlige måde at bede og sætte ord på deres tro.

For det andet skal vi lære at involvere børn praktisk i menigheden, både i forhold til ledelse, bøn, planlægning, musik og spiritualitet.

Hvis vi begynder at tænke om børneledere (altså børn, der er ledere for andre børn!) på samme måde, som vi tænker om voksne ledere af menigheden, vil det give større ansvar og lyst til fortsat at være med i kirkens arbejde – og samtidig skabe rollemodeller for de mindre og jævnaldrende børn i menigheden.

Det har samtidig den effekt, at budskabet er nemmere for de andre børn at forstå, når det er jævnaldrende børn, der formidler det til hinanden.

For det tredje skal vi overveje, hvordan familiebegrebet kan præge vores billede af kirken. Børnenes åndelige udvikling er ikke kun forældrenes ansvar, men et samspil mellem forældre,

Når børnene bliver integreret i menighedens liv, så får det positive konsekvenser for hele menigheden

faddere og menighed.

Det betyder, at vi i praksis har åbne arme, fællesskab, ser hinanden, hjælper hinanden og ”er der for hinanden”. Det er ”vores menighed”, og vi er hinandens søstre, brødre, mødre og fædre og bedsteforældre.

For det fjerde: Kristent børne- og ungdomsarbejde spiller en afgørende rolle for at skabe en

tilknytning til kristne forsamlinger og for at mennesker bliver kristne. Ikke kun for børnene, men også for deres forældre.

Børnearbejdet kan blive indgangen til menigheden og fællesskabet. Børnene er ”undskyldningen” for at komme i menigheden, og så er det jo oplagt at blive hængende, hvis man møder et varmt fællesskab.

	PEJLEMÆRKE
KOMMUNIKATION	De gode nyheder skal kommunikeres i øjenhøjde, uanset alder, med forståelige ord og billeder
INVOLVERING	Skab rum for, at børn kan bidrage til menighedens liv og inddrag dem i ledelsen af børnearbejdet
FAMILIEFORSTÅELSE	Menigheden er en familie, hvor man tager sig af hinanden, hjælper hinanden og opbygger gensidig fortrolighed på tværs af generationer.
MISSION	Børn kan være indgangen til menigheden, og fællesskabet kan være vejen til troen for både børn og voksne.

Vi siger til os selv, at vi er elsket og tilgivet af Gud, som dem vi er. Men til vores børn siger vi: Lav dine lektier, sid stille i kirken, bed!

Giv troen videre

I forlængelse af gudstjenesten for nylig spekulerede jeg på, hvordan vi bedst hjælper både børn, unge og voksne til stadig at kalde sig kristne om 10, 15 eller 20 år. Lad mig dele nogle af mine refleksioner.

Jeg har arbejdet med forskellige bibeltekster for at få mere lys over det her med børn i menigheden. I den forbindelse har jeg bl.a. lagt mærke til forholdet mellem Zakarias og hans søn Johannes, der tilsyneladende ikke lige var en svi-germors drøm – med den diæt og tøjstil, han havde (Matt 3,4)!

Jeg har reflekteret over den fryd og glæde, Zakarias må have oplevet, da han endelig fik en søn (Luk 1,14); og hvad det har betydet for deres relation, at Gud havde lagt en stor og vigtig opgave på Johannes' skuldre (Luk 1,76f); og til sidst om fædres kærlighed til deres børn (Luk 1,17.76).

Det er blevet til følgende refleksioner om, hvordan vi formidler troen til vores børn, set fra barnets synsvinkel:

1) *Mærker jeg som barn i menigheden*, at mine forældre og min menighed strømmer over af fryd og glæde for mig, netop som den, jeg er (Luk 1,14)?

Modtager jeg en forkyndelse, som gør det klart, at, at jeg er elsket uanset hvad? Eller bliver forkyndelsen i stedet moraliserende – a la ”Abraham var trofast, så derfor skal du også være trofast”, eller ”David var en god dreng, derfor skal du også være en god dreng”?

Vi kan nemt komme til at formidle et andet budskab end det, vi selv er blevet omvendt af. Vi har selv taget imod Guds tilgivelse og kærlighed, selvom vi ikke fortjener det. Vi siger til os selv, at vi er elsket og tilgivet af Gud, som dem vi er. Men til vores børn siger vi: Lav dine lektier, sid stille i kirken, bed! – fold dine hænder, når vi beder, du må ikke bande, du må ikke slås i skolen, opfør dig ordentligt!

Det er alt sammen berettigede og i mange tilfælde nødvendige krav! Men hvis det er det eneste, vores børn hører, kan det få negative konsekvenser. Jeg er bestemt ikke imod, at børneledere er tydelige i kommunikationen af deres forventninger til både børn og forældre. Vi skal bare ikke kun kommunikere, hvad de burde gøre (loven), men primært fortælle dem, hvad Jesus har gjort for dem (evangeliet).

2) *Mærker jeg som barn i menigheden*, at Gud har lagt store planer for mig (Jer 29,11), uden at det bliver en tyngende byrde?

Det handler om at have passende forventninger til hinanden. Hverken kræve det urimelige eller være ligeglad. Vi skal øve os i at have sunde, realistiske forventninger til vores børn.

Det handler også om at have forventninger om, at børnene deltager i menighedens liv og hjælper til.

Martin Modéus skriver i sin bog om gudstjenesten – og det kan bruges i alle sammenhænge i menighedens liv – at ”børnenes delagtighed i gudstjenesten må genoprettes. Målet er, at de

skal have hjemstavnsret i hver gudstjeneste.”³

Jesus tog et barn og stillede det midt i forsamlingen. Børnene har ret til at se og høre. Det er også deres menighed og deres gudstjeneste. Vi skal lade dem mærke, at de hører til her. Forberede dem både på skuffelsen over andre – men også over sig selv.

Jeg mener ikke dermed, at hele kirkens liv foregår til gudstjenesten. Det er mindst ligeså vigtigt at være kirke derhjemme i hverdagen. Man kunne måske endda sige, at hjemmet er den første menighed. Men gudstjenesten eller det kristne møde er et meget konkret udtryk for fællesskabet i menigheden og siger selvfølgelig også noget om, hvem vi er som menighed.

3) *Mærker jeg som barn i menigheden*, at min fars hjerte (både min himmelske far, min biologiske far og mine åndelige fædre) er vendt imod mig med kærlighed og omsorg (Luk 1,17. 1 Thess 2,11f)?

Måske lyder det mærkeligt i nogens ører, men det kan faktisk være vanskeligt at elske sine børn. Vi, der kender til det, har et forbillede i vores himmelske far, som har vendt sit hjerte til os i kærlighed. Johannes Døberens opgave var bl.a. at ”vende fædres hjerte til deres børn” (Luk 1,17). Det har jeg brug for hjælp til, og ved Guds nåde lykkes det mere og mere.

Er vi en menighed, der praktiserer forsoning og tilgivelse på tværs af generationerne? Kan vi voksne sige undskyld og bede om tilgivelse fra vores børn? Er vores hjerter vendt imod dem, så vi lytter til dem, ser dem, er der for dem og elsker dem?

Lad børnene udfordre os

Uanset om vi selv har børn eller ej, så har vi det i vores menigheder rundt omkring. De små mennesker må gerne udfordre os til at overveje vores egen tro og åndelighed. Vi kan lære meget ved at iagttage dem og lytte til, hvordan de sætter ord på deres tro på Gud. Jo mere vi inddrager dem i at ”være kirke” og i at forme gudstjenesterne/møderne, des mere ejerskab og udbytte vil de også få. ■

-
- 1 Martin Modeus: *Menneskelig gudstjeneste*, Forlaget Alfa, s. 273
  - 2 www.boerneraadet.dk/børnekonventionen/børnekonventionens+artikler
  - 3 *Menneskelig gudstjeneste*, s. 284

TEMA

Fortæl noget mere ...!

AF SUSANNE SJÆLLAND IVERSEN

*Var mormor en brandgod fortæller? Jeg ved det ikke ...
Men hun delte sit liv med mig gennem sin fortælling.*

Fortællingen er for mig en af de fineste og mest fascinerende kunstarter. Når jeg møder en dygtig fortæller, glemmer jeg tid og sted og suges ind i det univers, som fortælleren maler med sine ord.

I den skrevne fortælling er det både legen med ordene, de malende beskrivelser og de ting, der *ikke* bliver skrevet, som fører mig ind i fortællingen. For en tid deler jeg tanker og handling med et fiktivt menneske, der på nogle måder kan minde om mig selv, eller jeg kan få et indblik i og en forståelse af tankegange og handlemåder, som ligger langt fra mine egne.

Spejler sig i mormors fortællinger

Som barn sad jeg i timevis på skamlen foran min mormors lænestol. Jeg hørte hende fortælle om sin barndom. I fortællingen føltes det, som om jeg sad lige der i skammekrogen sammen med

hende eller lå på det kolde loft og tænkte over livet.

Var hun en brandgod fortæller? Det ved jeg ikke. Man tænker ikke så meget på det som barn. Men hun delte sit liv med mig gennem sin fortælling. Og dermed blev den yderst troværdig. Senere har det været med til at danne mit kendskab til min mormor, og jeg har kunnet spejle mig i fortællingerne. Ikke det at sidde i skammekrogen, men de tanker, hun havde, da hun sad der. De er ikke så forskellige fra mine i visse situationer.

Hvorfor glemmer vi voksne tit at benytte fortællingen bevidst? Hvorfor fortælles der ikke nogle flere bibelhistorier på prædikestolen, også for voksne? Synes vi, det virker barnligt? Vi læser stadig spændende fiktive bøger. Det er vel ikke barnligt? Og Bibelen – den er vel hverken fiktiv eller barnlig. Derimod er der rigtig

meget af Bibelens indhold, som egner sig fortrinligt til at blive fortalt – som det er.

I *Projekt God forkyndelse*¹ er voksne tilhørere blevet spurgt, hvilken betydning det har for dem, at forkynderen lægger bibelfortælling ind i sin forkyndelse. 77 % svarer, at det har *nogen* eller *meget stor* betydning! Man kan fundere over, hvorfor det så ikke bliver brugt i videre udstrækning.

Stykkevis erkendelse

Jeg elsker beretningen om, hvordan Jesus møder fiskeren Peter ved Geneserat Sø (Luk 5,1-11). Der er ikke vildt mange informationer om personen Peter i selve beretningen. Der er heller ikke en lang samtale mellem Peter og Jesus, som giver os et indblik i, hvad Peter eller Jesus tænkte.

Jeg har fået fortalt beretningen rigtig mange gange. Jeg har også selv fortalt den rigtig mange gange. Det er først inden for de seneste par år, at den virkelig har slået dybe rødder i mig. Jeg synes, jeg kender Peter og hans tanker så godt. Hvordan? Måske mest gennem det, der *ikke* er blevet sagt, og de spørgsmål, det har rejst gennem tiden.

Hvordan var Peters familie? Vi ved, han havde en svigermor, så det må jo betyde, at han også havde en kone og måske nogle børn. Hans job var at være fisker, men lige dér, hvor Jesus møder ham, må man sige, at han mislykkedes med sit job. Ingen fisk – ingen penge og ingen mad. Hjem til konen og fortælle, at det ikke havde været en god dag på jobbet og dermed ingen løn.

Jesu ord, ”Kom og følg mig”, får på den baggrund en livsforvandlerende effekt på Peter. Fire ord på den rigtige baggrund. Som barn hæftede jeg mig mest ved det vilde under, Jesus gør: fylder flere både med fisk. Jesus kunne alt. Han kan alt, og ham må jeg være sammen med!

Som voksen har jeg mere og mere identificeret mig med Peters udelighed. Når Jesus så siger ”Kom og følg mig”, bliver det endnu mere forunderligt at tænke på. Jesus vil mig! Jesus vil bruge mig på trods.

Har bibelfortællingen om Peter forandret sig? Nej, men det har jeg. Paulus taler noget om det i Første Korintherbrev 13,11: ”Da jeg var barn,

tænkte jeg som et barn ... ” Vi erkender stykkevis her på jorden. I takt med vores udvikling fra barn til voksen stiger erkendelsen af de fleste ting. Og alligevel må vi som voksne også stille os tilfredse med, at selv vi først opnår fuld erkendelse i Himlen.

Det er noget af det, bibelfortællingen kan. Den har noget at fortælle mennesker på alle udviklingsstrin. Vi hører og opfatter noget forskelligt til forskellige tider – ved den samme fortælling.

Mal et sandt gudsbillede for børnene

Men én ting er fortællingen om Peter. Hvad så med de dramatiske gammeltestamentlige beretninger, hvor Gud kan være vred og på mange måder handler voldsomt konsekvent. Dem kan vi vel ikke servere for børnene? Jo da. Sådan er Gud jo også.

Børnene bliver ikke skræmte af, at Gud gør det, han siger, han vil gøre. Når israelitterne gør det, de tydeligt har fået at vide, at de ikke skal gøre, så er det helt naturligt, at Gud straffer. Et lille barn identificerer sig ikke med israelitterne, men de lærer noget om Gud igennem beretningen.

Og i takt med deres udvikling og selvindsigt ser de en dag – ved Guds Hellige Ånd – at de på mange måder måske ligner israelitterne: Deres handlemåde er måske ikke så langt fra min.

Den indsigt kan vi ikke mane frem i børnene. Det ville være intimidering. Vi behøver ikke at sige til et lille barn: ”Du kan godt se, at du på mange måder ligner israelitterne ... ” Men en naturlig udvikling vil give en naturlig selvindsigt, og i mødet med den hellige og rene Gud kan evangeliet blive til liv for et barn.

Så at løbe fra at fortælle om Guds hellighed, vil være at frarøve barnet et sandt og nødvendigt billede af Gud. Det betyder ikke, at alle brutale detaljer skal udpensles. Man bør selvfølgelig altid tage hensyn til barnets alder og udvikling i den måde, man formidler historien.

Hvis vi fortæller bibelfortællingerne, som de er – både de dramatiske og de, der vækker stærke følelser, og dem, vi ikke forstår til fulde – ja, så er vi med til at male et sandt gudsbillede for børnene. Det færdige maleri kan kun Gud åbenbare for dem.

Hvorfor fortælles der ikke nogle flere bibelhistorier på prædikestolen, også for voksne? Synes vi, det virker barnligt?

Susanne Sjølland Iversen,
f. 1970

Børnekonulent i Luthersk
Missions Børn og Unge (LMBU)
susanne@lmbu.dk

FOTO: OLE MUNCH

Bibelen har noget at fortælle mennesker på alle udviklings-trin. Vi hører og opfatter noget forskelligt til forskellige tider – ved den samme fortælling.

Inden for de senere år er vi blevet mere opmærksomme på, at vi, der underviser, fortæller eller forkynder, skal have respekt for tilhørerne. Det være sig både børn, unge og voksne. Alt andet ville også være både tåbeligt og forkert. Selvfølgelig skal vi det.

Ligesom vi forventer, at en læge fortæller sandheden om vores helbredstilstand, også selv om den ikke er god, så forventer vi også, at en formidler af Guds Ord fortæller sandheden, også når det gør lidt ondt og kan vække tanker, vi helst ville være foruden.

Vi forventer også, at en børnelæge har styr på mere end bare latin og almen medicin. At hun har en vis erfaring med og viden om børns udvikling og tanker. At humor og tegninger godt kan være med til at forklare noget af det, der er svært at håndtere.

Ligesom en læge ikke fortæller den eventuelt alvorlige sandhed på samme måde for et barn som for en voksen, så skal vi, der formidler Guds Ord, heller ikke gøre det. Men sand-

heden og virkeligheden er den samme for børn og voksne.

Stræb efter enkeltheden

Jesus selv var en stor historiefortæller – og en stor pædagog. Om nogen, kendte han sine tilhørere. Han havde respekt for dem, ja, han elskede dem. Hans største ønske var og er, at tilhørerne forstår det, han siger, og tager imod det.

Jesus både underviste og fortalte historier. Og begge dele skal til. Historierne var ikke bare gode historier, men de skulle tjene til at formidle sandheden. Jesu lignelser havde sit omdrejningspunkt i hverdagslivet, som det så ud dengang. Han brugte billeder, som alle kendte til. Alligevel vidste Jesus godt, at mange ikke ville forstå dem. Hvorfor? Fordi sandheden ikke var blevet åbenbaret for dem. Og så forblev det bare en god historie – eller en uforståelig historie.

Bibelhistorierne er en formidling af Guds sandhed. Og som altid er det kun Gud, der kan åbne et menneskes hjerte for sandheden – både

børn og voksne.

Forkyndelsen for børn skal være enkel i sin form, sit sprog og udtryk. Det er absolut ikke at have respekt for børnene, hvis vi gør forkyndelsen meget abstrakt, sprogligt svær eller taler på en måde, som insinuerer, at vi voksne er forståelsesmæssigt bedre stillet end dem.

Det enkle og det ikke-abstrakte appellerer til et barn – og i øvrigt også til mange voksne. Bibelfortællingen bør være forståelig for alle – uanset udviklingstrin, boglig formåen og intellekt. Sprogligt må bibelfortællingen som regel være let forståelig, støvsuget for de værste kanaanæiske udtryk.

I bibelfortællingen hører vi det samme, danser måske nogle forskellige billeder, men fortællingen skaber en samhørighed blandt tilhørerne, samtidig med, at den er til mig.

Måske er det derfor, at kristne børnearrangementer samler flere kirkefremmede, end voksentilbuddene gør. Her kommer masser af børn, som ellers ikke hører om Jesus andre steder. Flere steder bliver forældrene også siddende og lytter til de spændende bibelfortællinger. Kan det blive til liv for nogen? Kan børn og voksne komme til tro gennem det? Behøver jeg svare på det ...? Det er jo ikke røverhistorier, der bliver formidlet, men Jesus selv.

Hvorfor er det stadig ikke blevet svært at få børn (og deres forældre) med til børnetræf? Hvorfor kan det stadig lade sig gøre at stille en pavillon op og invitere vildt fremmede til at komme og høre om Jesus? Måske har balloner, hoppeborg, saft og kage noget af æren for det. Men jeg tror, at budskabet i sin enkle og forståelige form, krydret med velvalgte visuelle effekter kan appellere til nogle af dem, som ellers har svært ved at følge tråden på kirkebænken eller i missionshuset.

Gode råd til fortælleren

Som formidlere af Guds Ord til børnene skal vi være dygtige håndværkere eller landmænd. Vi skal lægge os i selen for at forberede os så godt, vi kan. Gøre os dygtige til at udføre det hverv, vi er givet: at så de frø, der kan blive til liv, hvorved Guds rige vokser og opbygges.

Gud giver væksten, skaber liv af det, der er dødt. Men han indbyder os til at bruge de ev-

Bibelhistorierne er en formidling af Guds sandhed. Og som altid er det kun Gud, der kan åbne et menneskes hjerte for sandheden

ner, som han i øvrigt selv skænker os. Sikke en frimodighed, det giver.

Eller sagt med andre ord: Forbered dig, som om alt afhænger af dig – i erkendelsen af, at alt afhænger af Gud!

Og så får du lige et par vejledende råd til bibelfortællingen:

- Læs og sæt dig grundigt ind i den fortælling eller det stof, du skal formidle. Hvad står der, og hvad står der ikke?
- Bed om Guds vejledning og visdom i forberedelsen
- Lad teksten bundfælde i dig selv og overvej, hvad det vigtigste i fortællingen er
- Gør dig fri af den skrevne tekst. Lav evt. nogle fixpunkter.
- Udvælg én eller højst to pointer, som du ønsker, tilhørerne skal kunne huske
- Vær dig selv, når du formidler. Brug den mimik og det udtryk, som er naturligt for dig. Ellers bliver det let utroværdigt
- Brug et enkelt og nutidigt sprog
- Brug evt. nogle få og enkle visuelle virkemidler, som understøtter fortællingen. For meget sluger det væsentlige
- Fortæl og forkynd med stor frimodighed. For han, der selv kalder og udruster, er med!

Derfor bibelfortælling!

Lad os slutte med det store og motiverende perspektiv på bibelfortællingen:

”Han satte et vidnesbyrd i Jakob, fastsatte en lov i Israel, som han befalede vore fædre at lære deres børn, for at den kommende slægt, de børn, der skulle fødes, skulle lære den at kende, så de kunne fortælle om det til deres børn. De skulle sætte deres lid til Gud og ikke glemme Guds gerninger, men holde hans befalinger” (Sl 78,5-7). ■

Inspirationskilde:

Carsten Hjorth Pedersen: *Hvordan få det sagt?*, Lohse Forlag 2009

1 Se www.godforkyndelse.dk

TEMA

Forkynd for børn

AF BØRGE HAAHR ANDERSEN

Seks aktuelle udfordringer vedrørende forkyndelsens mål og indhold.

Hvad og hvordan kan vi forkynde for børn?

Hvad er lov og evangelium i børnehøjde?

Forkyndelsens nådemiddel er også for børn. Det betyder, at børn skal møde det ord, der nærer troens liv

Der er to markante træk, der har præget udviklingen vedrørende børn og kristentro de sidste 4-5 årtier.

Dels er folkeskolens kristendomsundervisning blevet løsnet fra den lutherske kirkes grundlag, og der er sket et markant traditionstab, sådan at kristen tro og religiøse spørgsmål mere eller mindre er blevet tabu både i det offentlige rum og inden for hjemmets og familiens vægge.

Samtidig er der i vores kultur blevet en stigende opmærksomhed omkring barnet, dets behov og egenværdi. Fra at det er den voksne, der skal lære barnet noget, er det i stigende grad blevet barnet, der er ekspert, og vi voksne skal genfinde barnet og dets værdier.

Det kristne børnearbejde og forkyndelsen for børn er i høj grad præget af disse to udviklings-træk. Det er en del af den kontekst, vi arbejder inden for i dag. Jeg vil prøve at sætte nogle ord på, hvad det indebærer.

1. Forkyndelsen er et nådemiddel også for børn

Når Jesus siger: "Lad de små børn komme til mig," så er det en del af skriftgrundlaget for at

døbe småbørn. På samme måde er forkyndelsens nådemiddel også for børn. Intet barn skal hindres i at komme til Jesus. Det betyder, at børn skal møde det ord, der nærer troens liv.

Først og fremmest skal vi i den travle tid, vi lever i, lade Guds ord bo i vores hjem, og lade vores børn vokse op med en synlig kristen praksis.

Men vi skal også forsøge at komme vores folk til undsætning ved at indbyde til gode kristne aktiviteter i børnehøjde. Måske skal det være i en ramme, som også rummer sport, musik, natur, kreativitet eller socialt samvær. Men i den ramme skal Guds ord forkyndes og formidles, sådan at vi på den måde lader børnene komme til Jesus.

Ordet *forkynde* har fået en negativ klang i mange sammenhænge i dag, ikke mindst når det er over for en følsom og modtagelig gruppe som børn. Det får let en klang af agitation og manipulation.

Der er en vigtig pointe her. Forkyndelsen kan få en form, hvor den invaderer barnets private zone på en måde, hvor det krænkes eller såres. Nu som altid skal en forkynder være bevidst om

ikke at misbruge sine ord til verbale overgreb mod den gruppe, han står over for. Hvis barnet skal tvinges gennem et bestemt følelsesregister eller omvendelsesmønster i strid med dets modenhed og erfaring, så er forkynderen gået for langt.

Samtidig er det vigtigt at fastholde, at der er noget ved den kristne tros egenart og inderste budskab, som er så vigtigt, at det kun kan formidles, fortælles og forkyndes med ord. Mennesket fødes ikke som en del af Guds rige, men har brug for at få del i det ved at komme til Jesus. Vores børn kommer til Jesus, når de bringes ind under ordets forkyndelse.

2. Forkynd hele Bibelen – med Kristus som centrum

De pejlemærker, som kendetegner sund forkyndelse generelt, gælder også, når målgruppen er børn. Det betyder, at hele Bibelen skal fortælles og forkyndes, og at det, som er Bibelens centrum, også skal være forkyndelsens centrum.

Da jeg første gang som 15-årig læste hele Bibelen fra ende til anden, blev jeg flere gange overrasket. Jeg læste beretninger, som jeg aldrig havde hørt genfortalt i børnebiblerne eller i søndagsskolen. At Noa drak sig beruset, efter at han var kommet ud af arken og fremtrådte ret så ynkelig over for sine sønner, for at nævne et eksempel.

At trosfædrene i GT er mennesker på godt og ondt med hele den sammensatte virkelighed, som kendetegner troens folk i den gamle og nye pagt, skal efter mit skøn også nævnes, når børn er målgruppen. Mange voksne slider mest på visse dele af deres bibel, mens de lader andet ligge. Dette kan grundlægges allerede i søndagsskolen, hvis Bibelen genfortælles for selektivt.

Når Paulus taler om, at alt i GT er skrevet, for at vi kan lære deraf (Rom 15,4), så er det en udfordring til både børn og voksne om at inddrage hele Bibelen.

En anden fare kan være, at bibelhistorien fortælles og gengives løsrevet fra dette centrum i Kristusbegivenheden. Uden dette centrum kan

Hvis vi reducerer kristen tro til, at "Gud skabte os, er glad for os, og vil, at vi skal være gode ved andre", så vil både børn og voksne høre det sådan, at kristen tro er en slags humanisme og moral

bibelske fortællinger give erfaring om mange gode menneskelige kvaliteter, men tilhørerne går glip af selve pointen: at hele skriften peger på Kristus.

Det er også muligt at genfortælle evangelierne på en måde, hvor Jesus som forbillede og eksempel for os bliver det centrale. Hvis dette reddyres, møder vores tilhører – barn eller voksen – ikke det egentlige ved Bibelens Kristus.

Forkyndelsens opgave er at give et sandt billede af, hvem Jesus er. Det er ikke nødvendigvis et udtømmende billede.

Der er dog beretninger (fx 2 Kong 6,24-31), som ret og slet er for brutale til at kunne fortælles til mindre børn, mener jeg. Andre beretninger (fx Jesu lidelseshistorie) må fortælles, men uden tekstens mest brutale detaljer. Vi må fortælle om Jesus på en måde, så det svarer til aldersgruppens udviklingstrin.

Vi voksne har i årenes løb opbygget et filter, som gør det muligt for os at overleve følelsesmæssigt i mødet med livets brutalitet. Det lille barn har ikke et sådant filter. Det er vores pligt som voksen at hjælpe til at bygge det op sammen med dets menneskelige dannelse og modning.

Vi skal ikke skjule hverken livets eller evighedens alvor for dem, men vi skal heller ikke formidle det til børn (eller følsomme voksne) på en måde, hvor vi krænker dem følelsesmæssigt. Målet er at formidle den kristne tro med enkle ord, som svarer til målgruppens sproglige univers, men uden den nuancering og detaljerigdom, som hører det modne menneskeliv og kristenliv til.

3. Forkynd lov og evangelium for børn

Hvis vi reducerer kristen tro til, at "Gud skabte

Børge Haahr Andersen,
f. 1956

Rektor på Dansk Bibel-Institut
bha@dbi.edu

FOTO: ISTOCKPHOTO

I fortællingerne om julemanden er der gaver til de gode børn. I fortællingerne om Jesus er der gaver til de børn, der har brug for Jesus. Børn må tidligt lære at høre denne forskel.

os, ... er glad for os, og vil, at vi skal være gode ved andre ...”, så vil både børn og voksne høre det sådan, at kristen tro er en slags humanisme og moral.

Selv i den mest forenkede form skal vi sondre mellem Guds krav og Guds nåde, mellem lov og evangelium, sådan at barnet lærer at leve i troens vished og troens lydighed på den måde, der svarer til dets udviklingstrin.

Når Luther kort og enkelt udlægger de ti bud, så forklarer han meget enkelt, at det betyder, at vi skal tro på Gud, bede til ham, lytte til hans ord og leve ansvarligt i forhold til vores næste. Der gives anvisninger til hverdagslivet for børn og voksne. Samtidig taler buddet også til samvittigheden og vores inderside på en måde, sådan at børn og voksne må erkende, at de er skyldige over for Gud og har brug for hans tilgivelse.

I moderne konfirmandmateriale er de ti bud som regel forsvundet og erstattet af en generel og overordnet snak om at tage sig af sin næste. Dette er alarmerende, for det barn, der ikke hører loven, har heller ikke brug for evangeliet.

Evangeliet finder vi i GT i Guds løfter knyttet til Guds indgreb og hjælp og i de mange direkte løfter om Messiasstiden, som er vævet sammen med profeternes forkyndelse. Det findes i NT i form af budskabet om Jesu stedfortrædende

gerning gennem sin død og opstandelse, både i evangeliernes Jesus-portræt og i brevenes refleksion over betydningen af Jesu offer.

I fortællingerne om julemanden er der gaver til de gode børn. I fortællingerne om Jesus er der gaver til de børn, der har brug for Jesus. Børn må tidligt lære at høre denne forskel. Hvis loven kun forkyndes i dens ydre brug, så lærer vi vores børn noget grundlæggende om ærlighed og sandhed og andre værdier, som kan ligge i forlængelse af det, forældre opdrager deres børn til. Loven må også forkyndes og konkretiseres som det, der omfatter vores tanker og motiver, vores ord og handlinger, og konkretiseres med eksempler, som børn kan forstå. Ikke for at give dem dårlig samvittighed, men for at de skal vide, at de har brug for Jesus som stedfortræder.

4. Forkyndelse er tiltale og tilsigelse ind i barnets verden

Det vigtigste for en, der forkynner for børn, er at elske Kristus og hans ord (Johs 21,15ff). Det næstvigtigste er, at han eller hun elsker børn og kan leve sig ind i deres univers. Det er vigtigt at forstå barnets gradvise udviklingstrin og at kunne formidle på en måde, så det svarer til det. Det sker først og fremmest ved at være sammen

med børn og få indsigt i deres verden.

Den bibelske virkelighed og barnets virkelighed må bringes sammen i et ægte møde og et levende samspil. Det er ikke barnets livssituation og verden, der er forkyndelsens kilde. Det er derimod Guds ord i den bibelske åbenbaring. Hvis barnets verden bliver budskabets kilde og indhold, bytter vi om på åbenbaringens kilde og åbenbaringens modtagere.

5. Forkynderen må understrege budskabet, ikke overstrege det

Da drengen ikke kunne svare på, hvad Guds vigtigste egenskab var, måtte præsten bruge spanskrøret. Efter endt afstraffelse konkluderede præsten: "Nu ved du forhåbentlig, at Guds vigtigste egenskab er kærlighed!"

Eksemplet er fra en anden tid, men pointen er klar. Hvis ikke forkynderen i sin relation til børn signalerer, at han vil dem det godt, skal han ikke forvente, at de modtager budskabet.

Også i dag kan det med nutidens pædagogiske metoder være nødvendigt at sætte sig i respekt og markere, at her er det den voksne, der sætter rammen. Voksenautoritet forbundet med respekt og kærlighed er et gode, som ind imellem er en mangelvare i vores kultur.

Men selv om der på visse punkter vil være en overlegenhed i relationen mellem den voksne forkynder og barnet som tilhører, er børn og voksne ligeværdige på skabelsens og forløsningens plan. Begge grupper er fuldværdige medlemmer af menigheden. Den positive respektfulde relation er nu som altid forudsætningen for, at det talte kan blive hørt og modtaget.

Det er altså vigtigt, at ledere og forkyndere er rollemodeller for børnene med deres liv. Med egen livshistorie og personlige erfaringer kan man understrege det budskab, der formidles, og gøre det livsnært.

6. Forkynd ved at fortælle

Årtusinder før, at fortælling blev et modeord, har de bibelske forfattere understreget fortællingens betydning. Guds ord og gerninger gennem frelseshistorien skal huskes og fortælles og indprentes til børn og unge (5 Mos 6,6-9. Sl 78,3-6). Profeter og vismænd forkyndte og formidlede gennem fortællinger. Jesus knyt-

Hvis ikke forkynderen i sin relation til børn signalerer, at han vil dem det godt, skal han ikke forvente, at de modtager budskabet

ter selv til ved denne tradition og blev offentlig kendt gennem sine fortællinger.

Skal fortælling fra Bibelen være forkyndelse og ikke blot underholdning, er det vigtigt, at formidleren gør det klart, at det, der fortælles om, virkelig er sket: skabelse, syndefald, patriarker, Moses, udvandringen, kongetid m.v.

Børn skal lære, at der er forskel på H. C. Andersens eventyr, som man kan lære noget af, og så Bibelens beretninger, som er Guds ord og gerninger i historien.

Det andet, som er vigtigt i gengivelsen af fortællingen, er, at den tolker og gennemlyser tilhøreren. Idealet for fortælling som forkyndelse er ikke, at fortællingen skal være åbne for fortolkning i vidt forskellig retning, men at fortællingen skal involvere den, der lytter, og derved forkynde, formidle tro og identitet og udfordre.

Barnet skal vide, at det er i familie med Adam og Eva, da de svigtede i Paradiset, men også, at Jesus, som åbnede vejen tilbage til Paradis, er deres bror.

Gensidig glæde

Flere ting kunne nævnes, f.eks. om vigtigheden af at formidle gennem alle sanser og på den måde gøre formidlingen til en totaloplevelse. Men jeg vil slutte med en lille erfaring.

At fortælle noget, som glæder et barn, kaster glæden tilbage på modtageren. At love et barn en stor is, at fortælle det om vejen til Guds paradis – begge dele kan få dets øjne til at lyse af forventning. Nogle gange kan respons på evangeliet fra børn være så enkel og så stærk, at det vækker genklang i forkynderens eget sind.

At forkynde for børn er at arbejde under det perspektiv, som er angivet i Jesu ord og løfte: "Den, der tager imod et barn i mit navn, tager imod mig" (Matt 18,5).

TIL VIDERE STUDIUM:

Tom Erik Hamre, Erling Lundeby og Arne Redse: *Barnetro og Trosopplæring. Festskrift til Egil Sjaastad på 65-årsdagen*, Fagbokforlaget 2014

Carsten Hjorth Pedersen: *Påvirkning med Respekt*, Gyldendal 2007

Carl Frederik Wisløff: *Forkynd for børn. Om lov og evangelium*, ELM's forlag 2002 (1. udg. 1939)

Børn og Gud – et manifest, hæfte fra fem kirkelige organisationer, flere forfattere, 2013. Det kan på www.lmbu.dk/media/1329/bornoggudweb.pdf

TEMA

Lev det kristne liv sammen med børnene

AF LOUISE SØLVSTEN NISSEN

Er vi bevidste om, hvordan vores børn lærer deres skaber og frelser at kende? Få inspiration til som kristne forældre at vise børnene troens vej.

Louise Sølvsten Nissen,
f. 1977
Psykolog
frusoelvsten@gmail.com

Ved juletid spurgte en ældre, nobel dame mig: "Hvordan skal vi dog få lært børnene de gode klassiske julesange?" Forbavset over min egen spontane respons fløj det ud af mig: "Ved at synge sangene med dem!"

Det er ikke altid, at svarene kommer så hurtigt og let, når spørgsmålene drejer sig om, hvordan man former og danner den kommende generation: Hvordan fremmer man et sundt og dækkende Gudsbillede hos børnene? Og hvordan hjælper man dem på vej i bibelsk kristentro og praksis?

Ofte er der også brug for flere nuancer, når vi drøfter så vigtige temaer. Alligevel tror jeg, at der er noget at hente i det umiddelbare svar: "Ved at synge sangene med dem". Eller lidt bredere formuleret: Ved at leve det kristne liv sammen med dem!

Det værdifulde må deles

Den ældre dames lidt fortvivlede spørgsmål udsprang ganske tydeligt af, at hun havde fornem-

melsen af, at noget af det, som hun regnede for værdifuldt, var ved at forsvinde. Det, der betyder noget for os, har vi øje for. Vi bliver optaget af, at det værdifulde bevares, og at vores nærmeste bliver draget ind i den glæde, vi selv har oplevet.

Hvis jeg havde en passion for sejlads, ville jeg så lade sejlkлубben alene være ansvarlig for at give denne passion videre til mine børn? Ville jeg ikke selv sejle med dem, drage dem med ind i det, jeg selv var fascineret og optaget af? Ville jeg ikke være ivrig efter at høre, hvad de havde lært, når de kom hjem fra sejlkлубben? Og ville jeg ikke spejle efter tegn på, om mine børn mon kunne få samme glæde som jeg selv over sejlsportens fryd?

Nu har jeg ikke en passion for sejlads, men jeg har en passion for Kristus. Jeg ønsker af hele mit hjerte, at mine børn må få del i den samme glæde og tro, som jeg selv har fået lov at få. Men hvordan hjælper jeg dem ind i den tro?

I vores lutherske sammenhænge har vi et

stærkt fokus på, at troen er en gave, som kun Gud kan give. Det gælder også vores børns tro. Vi kan som forældre ikke skabe troen i vores børns liv, hvor gerne vi end ville. Troen er et mirakel. Troen er liv – skabt af Gud.

Men som Nathanael blev trukket hen til Jesus af Filip, kan vi også trække vores børn hen til Jesus ved at sige: ”Kom og se ...” (Joh 1,46). Vi kan vise vores børn, hvad vi selv har set. Fortælle dem om det, vi selv har hørt. Lade vores liv flyde over med det, vi selv er fyldt af.

Men hvad er vi da fyldt af? Nogle dage kan det opleves, som om mit liv mest af alt er fyldt med praktiske hverdagsopgaver som kørsel, madpakker og oprydning. Men hvad er mit hjerte fyldt af?

Jesus siger: ”Hvor din skat er, dér vil også dit hjerte være” (Matt 6,21).

Hvad er min passion? Hvad/hvem forventer jeg mig alt godt af? Det er et afgørende spørgsmål for mig. Men det er også afgørende for mine børn. For de ser, hvad mit hjertes længsel er rettet imod. De mærker det bag gøremål med va-

sketøj og punkterede cykler.

Børnene mærker, hvad der ligger os på sinde.

Intentionel brug af Guds ord

I Femte Mosebog 6 siger Gud igen og igen til Israels folk, at de skal lægge sig Herrens ord på sinde. De skal tænke på ordene morgen og aften, gentage det, de har hørt, skrive ordene op i deres hjem og fortælle deres børn dem igen og igen. De skulle med andre ord omgive sig med Guds ord, så ordene ikke kunne undgå at blive et fokus- og omdrejningspunkt i deres liv.

På mange måder bruger vi de samme strategier til at lægge os noget på sinde, som de gjorde i det gamle Israel. I dag bruger børnehaver og skoler piktogrammer (små billeder) for at hjælpe børn til at holde fokus. Når børnene skal lære at læse, skal de øve sig igen og igen; og når vi går til eksamen, terper vi de vigtige områder morgen, middag og aften.

Men tør vi være intentionelle (bevidst målrettede, *red.*) med at lægge os Guds ord på sinde. Ser vores børn Guds ord i vores hjem? Taler vi

FOTO: ISTOCKPHOTO

Der skal tales ofte om og med Gud i vores hjem, så børnene lærer Gud at kende. Og hverdage indeholder rigtig mange anledninger og muligheder for at gøre det.

Vi kan som forældre ikke skabe troen i vores børns liv, hvor gerne vi end ville

om Guds vældige gerninger og om, hvem han er – igen og igen? Omgiver vi os med det, der betyder mest i vores liv? Får det lov at præge vores hverdagsliv?

Mange har en rytme med at læse fra en andagtsbog ved et måltid i løbet af dagen. Mange af os læser måske også i børnebiblen med vores børn, inden de skal sove. Det er gode vaner, som vi har fået lov at arve fra tidligere generationer. Nogen må have fundet på, at det var én måde man kunne hjælpe sig selv og sin familie med at fastholde et fokus på Gud og hans ord i hverdagen. Og gode idéer må man gerne kopiere.

Men gør vi os derudover overvejelser om, hvordan vi bedst muligt giver det meste værdifulde, vi har, videre til vores børn? Er vi bevidste og intentionelle om, hvordan vores børn lærer deres skaber at kende, og hvordan vi hjælper dem ind i et forhold til deres frelser?

Saml brænde til bålet!

Igen er det vigtigt at fastholde, at vi ikke kan skabe troen hos vores børn. Men vi kan – som Luther sagde – samle brænde til bålet, så ilden kan få godt fat, når troens flamme tændes.

Brændet kan samles på mange måder og fra mange steder. Der kan være en børneklub i området, hvor børnene sammen med andre børn kan høre de bibelske beretninger. Familien kan tage i kirke eller missionshus. Man kan holde andagter hjemme, synge sammen, tale sammen om Gud, bede sammen, finde ugens bibelvers, mødes med venner, hvor man naturligt taler om livet med Gud.

De store højtider kan bruges som springbræt til mange gode snakke. Vanskeligheder i skolen eller sygdom kan ligeledes bruges som anledninger til at tale om og med Gud - ligesom fødselsdage, bryllupper og årstiderne kan.

Mulighederne er uendelige, og jo mere vi taler, læser og hører om Gud, desto større er chancen for, at vi lærer Gud godt at kende, så billedet ikke bliver for ensidigt.

Som kristne forældre er det en gave og en opgave at lede vores børn derhen, hvor de kan

møde Jesus. ”Kom og se”, må vi sige til vores børn. ”Det bedste, jeg har fundet, det vil jeg vise dig!”

Hvilken chance, hvilket privilegium! Tænk, at vi får lov at ”synge sangene med dem”, at leve det kristne liv sammen med dem. For sagen er jo den, at et barn ikke først og fremmest guides ud fra, hvad vi siger, men efter, hvad vi gør.

Rollemodel i livet med Gud

Vi kender det fra vores bordskik – eller mangel på samme. Vi ser omkring os, at børn kopierer deres forældres kommunikationsform. Den måde, vi behandler andre på, smitter af på børnenes adfærd, og den måde, vi bruger penge på, vil med tiden også præge vores børns syn på penge. Vi er med andre ord vore børns rollemodeller – også i livet med Gud.

En vigtig del af at leve det kristne liv sammen med sine børn, er derfor at leve det kristne liv selv. Når mine børn ser mig, hvad ser de så?

Ser de en mor, der sætter Guds ord højt? Ser de en forælder, som har sin glæde og rigdom i Herren? Ser de en voksen, som ikke bare hører Guds ord, men også ønsker at indrette sit liv efter de rammer, Gud har sat for vore liv?

Ser de en mor, som fejler, og som kan sige undskyld? Ser de en forælder, som finder sin værdi i at være skabt af Gud? Ser de en rollemodel, som midt i upædagogiske hverdage og uhensigtsmæssigt lave tolerancetærskler kan være et troværdigt vidne om, at Gud elsker syndere?

Ser de et menneske, som beder? Som beder om, at forældre såvel som børn må få, hvad de trænger til. Som beder om, at troen må blive tændt i børnenes liv, og at deres himmelske far selv vil forme og danne, guide og elske de børn, han har betroet os.

Så kan det godt være, at ”sangen” nogle gange bliver falsk, og takterne ikke helt rammer. Men vi lærer børnene at synge ved at synge sangene med dem. Vi viser dem vejen til Kristus ved at leve familie- og hverdagslivet med ham, som vi for alt i verden ikke vil miste. ■

Det er typisk Gud at være god

JENNY 6 ÅR*

SAGT OM GUD

Jeg har bedt Gud om at sørge for, at der bliver retfærdighed i verden, men det ser ikke ud til, at han ved, hvordan man gør ...

Pige 6. klasse **

Jeg gad vide, hvad Gud tænkte, da han skabte os.

Mattias 5 år **

Det er synd, at mange ikke vil være kristne og komme i himlen. Jeg fatter ikke, hvorfor de hellere vil blive liggende i kisten, når vi kan have det så fedt i himlen.

Isabelle 6 år **

SAGT TIL GUD

Gud, hvis du altid hører, når jeg beder – hvorfor døde min kat så?

**

I dag er jeg helt vild sur, og jeg tænker kun på mig selv!
Tak fordi du elsker mig, selv når jeg ikke tænker på dig!

****

Kære Jesus! Hvorfor er det mig, der får gaver på din fødselsdag?

****

Kære Gud! Bibelen er fuld af hemmeligheder om dig.
Tak fordi du vil dele dem med mig.

****

Kære Gud! Gør dagen i morgen til en af de gode. Hjælp mig til at sætte glade smil på andres hoved.

****

FOTO: M.SHATTOCK

Kære Gud! Tak for haletudserne ... jeg fatter ikke, de bliver til frøer.

STEFAN 3 ÅR ***

* Ukendt kilde (findes på en stribe hjemmesider med børnecitater)

** *Vov at vise vejen* af Alf B. Svensson og Cilla Stjernberg, ProRex 2011

*** *The Lion First Bible and Prayer Book* by Pat Alexander, Lion children's Books 2006

**** *Kære Gud ... hør lige her* af Janne Bergkvist Lillelund, Lohse 2009

Noas og vore dage

AF PETER E. NISSEN

Som kristne befinder vi os i en ark ligesom Noas. Vi ved, at vores verden vil gå til grunde, ligesom Noas verden gjorde. Hvad betyder den viden for vores daglige liv?

Peter E. Nissen, f. 1976
Prætestuderende, England
peteredlefnissen@gmail.com

Som det var i Noas dage, sådan skal det også være ved Menneskesønnens komme. For i dagene før syndfloden åd og drak de, giftede sig og bortgiftede lige til den dag, da Noa gik ind i arken; og de vidste ikke noget, før syndfloden kom og rev dem alle bort. Sådan skal også Menneskesønnens komme være” (Matt 24,37-40).

Uden for arken

Vi skal notere os et vigtigt ærinde i forbindelse med Jesu sammenligning mellem dommen på Noas tid og dommen i forbindelse med Menneskesønnens komme. Ligesom menneskene ikke forventede syndfloden, sådan ”glemmer” eller regner den store menneskehed ikke med, at Jesus vil komme igen på Jorden. De vil leve, som om det ikke betyder noget – optaget af livets

jordiske gøremål og fornøjelser.

Beretningen om Noas ark indledes med en beskrivelse af menneskehedens ondskab (1 Mos 6,5-7). Det bekræftes også i Peters Breve, at menneskene på Noas tid blev udslettet på grund af deres ulydighed (1 Pet 3,20. 2 Pet 2,5).

Der er dog et ekstra vigtigt aspekt at være opmærksom på, når vi læser Jesu advarende tale om endens tid i det indledende citat, og det er ”glemsomheden”. Jesus betoner her ikke så meget menneskenes ulydighed og synd på Noas tid, men mere det aspekt, at mennesker ikke vil være opmærksomme på muligheden for Menneskesønnens komme, lige inden han kommer.

Nogle gange kan vi forledes til at tro, at menneskenes synd på Noas tid blot var den, at de levede et uordentligt liv i manglende respekt for Gud. Hvis vi overfører det til vores tid, kan vi tænke, at vi da heldigvis har vores på det tørre, når Jesus kommer igen; for vi kommer jo i en kristen menighed og tror på Bibelen.

Vi kristne optages dog også let af hverdagens gøremål, og vor tids lette tilgang til karriere og materiel fremgang gør også os til lette ofre for tidsåndens forblindelse og sløring af dommedag. Vi kaldes derfor til stadighed til at være vågne og leve i en nærværende forventning om Jesu komme.

Er vi for optagede af verdslige sysler og nydelser, kan vi let falde i søvn. Vor tid har en ekstra dimension knyttet til adspredelsen: TV og

internet får os let bort fra livets alvor og ind i en drømmeverden af kunstig underholdning, hvor der yderst sjældent er plads til Gud og hans Ord.

Indenfor i arken

”Men Gud glemte ikke Noa og alle de vilde dyr og alt kvæget, der var med ham i arken” (1 Mos 8,1).

I kontrast til menneskene uden for arken står Noa. I Bibelen er Noa beskrevet som en troshelt på linje med Abraham. Ved sin tro ”bragte han dom over verden og blev selv arving til retfærdigheden af tro” (Hebr 11,7), og Peter beskriver ham som ”retfærdighedens forkynder” (2 Pet 2,5).

Noas forkyndelse bestod i hans lydighed og villighed til at følge Gud, selvom det gik imod resten af verden. Hans tro og frelse stod i kontrast til den vantro omverden, der druknede under Guds dom.

I syndflodsberetningen står der, at ”Noa fandt nåde for Herrens øjne” (1 Mos 6,8), og denne ”nådeagt” var tæt knyttet til arken og dens frelsende funktion (6,18). Fordi han i tro byggede arken og gik ind i den, blev han båret igennem katastrofen og fik lov til at begynde et nyt liv i en ny verden i Guds velsignelse.

Som kristne befinder vi os i en ark ligesom Noas. Vi ved, at vores verden vil gå til grunde, ligesom Noas verden gjorde. Der vil komme en tid, hvor verdens store projekter vil forsvinde for Guds vrede (1 Kor 7,31. 2 Pet 3,10-13. 1 Joh 2,17). Vores ark er Kristus. Der ligger en beskyttelse i at være hos ham, i hans frelse. Døren til arken er dels dåben, som markerer indgangen (1 Pet 3,20f), dels den tro på Kristus, som giver os nåde.

Hvordan bliver vi bevaret?

I vores del af verden går kristendommen tilbage. Kirker og missionshuse lukker ned, den åndelige fattigdom er til at få øje på, og vi kan blive modløse over den krisetid, vi som kristne må leve i. Kristne i store dele af verden forfølges for

deres tro og må flygte bort fra deres hjem.

Selvom vi i den vestlige verden ikke oplever dette, kan vi føle os klemte af den modvilje, vi som kristne møder i medierne og blandt de mennesker, vi møder. Så kan vi gribes af modløshed og føle, at vi går under i det store frafald. Nyttet det hele noget? Tager vi måske alligevel fejl?

Vor tids syndflod er ikke en stor vandmængde, men nærmere en åndelig syndflod, som river mennesker bort fra Gud

Det centrale i beretningen om syndfloden er egentlig ikke katastrofen og dens konsekvenser. Det er det aspekt, at Gud huskede på Noa og frelste ham fra den.

Kristne, der tager deres tilflugt til Gud og hans frelse i Kristus, kan godt føle, at de svæver rundt i en usikker fremtid. Dette er en tid, hvor vi bliver prøvet på det, som betyder noget. Er vi villige til at give afkald for at kunne blive bevaret i trængselstiden, eller klæber vi ved vores jordiske ting og projekter?

Hvis ikke Noa havde satset alt på at bygge arken, var han ikke blevet frelst. Hvis Jesus ikke er herre og frelser i vores liv, vil vi ikke kunne modstå syndfloden. Vor tids syndflod er ikke en stor vandmængde, men nærmere en åndelig syndflod, som river mennesker bort fra Gud.

Som kristne er vi ikke upåvirket af det, men hvis vi søger ind i ”arken”, vil Gud huske os, tage sig af os og lede os til et nyt land.

Evangeliet i beretningen om Noa er, at han og hans familie ikke skulle frelse sig selv fra faren. Det gjorde Gud. Det må have været overvældende for dem at opleve syndfloden, og der må have været dage, hvor Noa og hans familie må have været ved at opgive. Men Gud glemte ikke Noa. Han vil heller ikke glemme os. ■

Fleksibel og urokkelig for evangeliets skyld

AF VESA OLLILAINEN

Vi er befriet fra at skulle behage Gud eller andre mennesker. Det medfører en todelt strategi, som vi har lært af Paulus. Men hvordan praktiserer vi at være både fleksible og urokkelige, når vi i dag ønsker at udbrede evangeliet?

Vesa Ollilainen, f. 1978

Teol.dr.

Lærer på Finska Folkmissionen (SEKL)/Finnish Lutheran Missions bibelskole
vesa.ollilainen@sekl.fi

Apostlen Paulus brændte for evangeliet. Evangeliet skulle *ud* til dem, der ikke kendte det, for at så mange som muligt skulle høre det glade budskab. Samtidig lagde Paulus vægt på, at de kristne menigheder skulle *bevare* evangeliet og fordybe sig i det.

I sin kamp for evangeliet benyttede han derfor en todelt strategi: Han var på samme tid yderst *fleksibel* og yderst *urokkelig*.

Fleksibel for at udbrede evangeliet

Den fleksible indstilling forklarede han på denne måde:

”For jøderne er jeg blevet som en jøde for at vinde jøder. For dem, der lever under loven, er jeg blevet som en, der står under loven, for at vinde dem, selv om jeg ikke er under loven. For dem, der er uden lov, er jeg blevet som en, der er uden lov, for at vinde dem, selv om jeg ikke er uden Guds lov, men er under Kristi lov. Jeg er blevet svag for de svage for at vinde de svage. Alt er jeg blevet for alle for i det mindste at frelse

nogen. Alt gør jeg for evangeliets skyld for selv at få del i det” (1 Kor 9,20-23).

Som kristen var han ikke længere jøde i almindelig forstand. I Kristus havde han en ny identitet, og hans gamle identitet skulle ikke længere binde ham.

Paulus vidste, at han i Kristus allerede havde Guds fulde frelse og behag. Derfor behøvede han heller ikke bekymre sig om de andres krav og regler, som om de var vejen til Gud. Han var sat fri fra dem.

For evangeliets skyld levede han mellem forskellige menneskegrupperinger, og han kunne frit leve, som var han en af dem. Paulus var parat til at give afkald på alt sit eget: etnicitet, kultur, skikke m.m.

Det kan ikke have været helt enkelt for Paulus at bryde med en livsstil, som han var blevet præget af og opdraget til fra barnsben af. Men de vanskeligheder var sekundære i forhold til, at Paulus nu fik mulighed for at vinde mennesker for Kristus. Ligesom sin Herre gav Paulus

sig hen, ydmygede sig og blev en tjener for andre (Jf. Fil 2,1-8).

Vi kan finde en mængde eksempler på, hvordan Paulus gav efter, ”for ikke at lægge hindringer i vejen for evangeliet om Kristus” (1 Kor 9,12):

Da Paulus efter en af missionsrejserne vendte tilbage til Jerusalem, gik han med til at gennemføre nogle af jødernes renselsesceremonier, da de jødekristne ledere så mindeligt bad ham om at gøre det, fordi de ønskede, at det skulle se ud, som om Paulus fortsat fulgte de jødiske leveregler (ApG 21,20-26). Han anså det ikke længere for nødvendigt at holde disse lovregler; men han var villig til at hjælpe forsamlingen i Jerusalem med at undgå en mulig konflikt mellem de jødekristne og de hedningekristne.

En anden gang – på en missionsrejse – valgte Paulus at omskære sin arbejdskammerat, Timotheus, med henblik på at undgå at støde jøderne fra sig (ApG 16,3).

Da han derimod skulle forkynde evangeliet for ikke-jøder i Athen, tilpassede han sig efter tilhørernes manglende kundskab om Det Gamle Testamente, om Messiasprofetierne og om Skrifternes vidnesbyrd om Gud. I stedet anstrengte Paulus sig for at forkynde på en måde, som grækerne kunne forstå (jf. ApG 13,16-41; 17,22-31).

Urokkelig for at bevare evangeliet

Men Paulus kunne også være urokkelig. Den holdning antydes i Galaterbrevet, hvor han skriver: ”Men om så vi selv eller en engel fra himlen forkynder jer et andet evangelium end det, vi har forkyndt jer, forbandet være han (Gal 1,8).

Når evangeliet var i fare, gav apostlen sig ikke en millimeter. Sådan en situation opstod i Antiokia (Jf. Gal 2,11-16). Her spiste Peter sammen med hedningerne, hvorved han afveg fra jødernes renhedsforskrifter. Nogle jødekristne bebrejdede ham dette. Det førte så til, at Peter trak sig væk fra bordfællesskabet med hedningerne.

Han foretrak at opretholde gode relationer med sine kritikere, hvilket jo i sig selv er beundringsværdigt. Men samtidig var han i fare for at undergrave evangeliet derved. Han kom til at signalere, at sande troende synligt skulle efter-

leve Moseloven.

Det førte til, at Paulus foran forsamlingen iredtesatte den mest fremtrædende leder i menigheden. Paulus løb dermed den risiko, at han kunne miste sin anseelse, blive årsag til bitter strid eller komme til at gøre apostlen Peter til sin fjende.

Man kunne med god grund kritisere Paulus for at være med til at ødelægge enheden og sammenholdet. Men for evangeliets skyld kunne Paulus ikke tie (Gal 2,5). Evangeliet blev forvrænget til noget helt andet, som ikke var et evangelium, hvis det kom til at omfatte en betingelse – i dette tilfælde: omskærelse. Det ville Paulus under ingen omstændigheder gå med til.

Af samme grund nægtede han at omskære Titus (Gal 2,1-10). Omskærelsen blev nemlig i den situation opfattet som en betingelse for en ret tro, en opdatering af evangeliet. Derfor gav Paulus ikke efter denne gang. Han brød gerne den regel om omskærelse for at understrege den kristnes ubetingede frihed i evangeliet.

Endelig iredtesætter Paulus med skarphed menigheden i Korinth, fordi de ikke skilte sig klart ud fra dem, der forkyndte en anden Jesus (2 Kor 11-13).

Han pålægger dem, at de mennesker, som lever umoralsk, ikke må deltage i fællesskabsmåltiderne/ nadversamlingerne (1 Kor 5,9-13). Det betyder ikke, at de kristne skal undgå verdens mennesker. Men Paulus understreger, at mennesker, som offentligt lever i synd, ikke kan forblive medlemmer af menigheden (Jf. 1 Kor 5,1-5. 2 Thess 3,14f).

Kirketugten sigter dybest set mod, at evangeliet bliver bevaret. Går man på kompromis med synden, ledes man bort fra evangeliet.

Vi bør lære både at give efter og stå fast

Paulus var fænomenal med hensyn til at være både fleksibel og urokkelig for evangeliets skyld. Han udfordrer os til at leve og virke på samme måde.

Specielt udfordrer han os, som gerne vil spille de to indstillinger ud mod hinanden og mener, at vi må vælge enten den ene eller den anden mulighed: Altså, at vi enten skal være fleksible (”åbne” eller ”letsindige” – afhængigt af, om vi

Paulus var fænomenal med hensyn til at være både fleksibel og urokkelig for evangeliets skyld

Urokkeligheden understreger, at evangeliet er troværdigt. Vi går ikke på kompromis med det

er positive eller negative i forhold til fleksibilitet) eller ubevægelige og urokkelige ("fundamentalister" eller "konfessionelle").

Sagen er, at vi bør lære både at give efter og at stå fast. Nøglen til denne svære balancegang mellem fleksibilitet og ubevægelighed er den samme i dag som dengang: evangeliet.

Paulus havde sin identitet i Kristus. Evangeliet var hans et og alt. Evangeliet forandrede hans prioriteringer. På samme måde kan evangeliet forandre os. I Kristus har vi syndernes forladelse og alt, hvad vi behøver. Frelsen er en ufortjent gave, som Kristus har fortjent til os.

I Guds nåde har vi tilgivelse for alle vores fejltrin. Med Kristus vover vi at se dem, som de faktisk er. Derfor kan vi i lyset af evangeliet ærligt forholde os til vores omgivelser og vores egne motiver og valg. Vi tør nu spørge os selv: Hvad kan vi tillade os at opgive for evangeliets skyld? Hvad står i virkeligheden i vejen for evangeliet? På hvilken måde tager jeg kraften ud af evangeliet?

Vi er befriet fra at skulle behage Gud eller andre mennesker. Gud er med os. Derfor vover vi at se på virkeligheden, som den virkelig er.

Vi bliver frelst helt og fuldt af nåde alene og ikke ved at holde stædigt fast ved det, vi holder af. Organisationsmodeller, arbejdsmetoder, traditionel skik og brug eller noget som helst andet kan aldrig skaffe frelsen til os. Evangeliet befrier os fra de grænser, som kulturerne sætter, og det befrier os til at være opmærksomme på os selv og vores eget åndelige liv.

God og forkert praksis

Med evangeliet som nøgle og med Paulus' eksempel i erindringen kan vi forsøge at finde ud af, hvordan vi skal være – og hvordan vi ikke skal være – fleksible eller urokkelige. Lad os fokusere på, hvad det indebærer, når vi vil udbrede evangeliet både i vores eget land og i udlandet. Der er flere muligheder:

A) Fleksibel på den gode måde:

Kærligheden til vores næste lider alle kvaler, for at synderen, som er på flugt fra Gud, skal komme tilbage og få del i nåden. Kærligheden søger næstens bedste, også selvom prisen på det personlige plan er skyhøj.

Evangeliet er endnu vigtigere end kulturelle

fænomener eller kendte og bekvemme traditioner. Fleksibiliteten gør evangeliet menneskeligt. Ordet bliver kød i os. Vi er fleksible for at få alle mulige hindringer for evangeliet væk. Gud elskede os ved at give sig selv hen for os. Dette evangelium får os til af kærlighed at give os selv til vores næste.

Vi inviterer måske den muslimske flygtning hjem og tager det hensyn, at vi ikke serverer svinekød. Eller vi rejser til en fremmed kultur og forkynder evangeliet, men respekterer de lokale skikke (uden at være blind for problemerne deri). Og vi elsker vores børn, selvom de har distanceret sig til vores tro.

Evangeliet giver os kraft og mod til – når det er muligt – at "blive alt for alle".

B) Fleksibel på den forkerte måde:

Vi giver efter, hvor vi burde stå fast. Bibelordet kommer til at vige for bekvemmeligheden. I menigheden tier vi om visse synder for at undgå konflikter. Vi vender blikket væk fra åbenlyse fejltrin, fordi vi skønner, at det vil koste for mange kræfter at gøre noget ved dem.

Vi nedprioriterer Bibelens undervisning om de emner, som efter vores skøn vil vanskeliggøre vores evangelisations- og missionsarbejde. Vi er bange for, at det, som Bibelen ellers lærer os, kommer til at stå som modsætning til evangeliets kerne.

Den slags fleksibilitet giver sig ud for at være bestemt af kærlighed, men den tyder mere på, at man lader målet hellige tvivlsomme midler.

Denne fleksibilitet kan i øvrigt kombineres med en ekstrem og misforstået urokkelighed, der ikke vil vide af den form for fleksibilitet, som Bibelen underviser om. En sådan praksis vidner om, at selvretfærdigheden har taget overhånd.

Vi tror, at vi selv skal (og kan!) bane vej for evangeliet. Vi tror ikke længere på, at Gud åbner de rette døre for os, og at han først og fremmest kalder os til at være tro imod Bibelen i alle forhold. Vi jagter fremgang og andres anerkendelse i stedet for Guds velvilje. Dermed er evangeliet ikke længere vores kraft.

C) Urokkelig på den gode måde:

Evangeliet befrier os fra at søge andres anerkendelse og ros ved for eksempel at *tie*, når Bi-

belen formaner os til at tale, eller til at *tale* eller *samarbejde*, når Bibelen formaner os til at tage afstand. For evangeliet defineres ikke af alt det, som vi ifølge dagens modevurderinger burde gå ind for, f.eks. homoseksuelt samliv.

Men evangeliet er mere dyrebart end guld. Derfor vil vi bevare det glade budskab rent og klart. Vi vil ikke bøje os for uretten ved at tie om synden. Der, hvor man ikke kæmper mod synden, vil synden snart gennemsyre menighedens åndelige liv. Der, hvor synden ikke påpeges, kan evangeliet heller ikke lyse klart.

Evangeliet leder os til at elske vores næste i nåde og sandhed. Endog i dets urokkelighed gør evangeliet os ydmyge. Det samme evangelium kalder os til at omvende os fra alle vore synder. Den rette urokkelighed viser sig i, at vi elsker synderen. Også når vi afslører synden, beder vi om, at de, der synder, skal indse, at de går en forkert vej og vende om.

D) Urokkelig på den forkerte måde:

Den forkerte urokkelighed forvandles til hårdhed. Evangeliet har ikke nedbrudt menneskets store tiltro til sig selv. Evangeliet regerer ikke i hjertet; det gør i stedet den farisæiske selvghed.

Vi ser ned på både kristne og ikke-kristne, når de laver moralske fejl. I den hårdhed dømmer vi synden; derimod ser vi ikke det tragiske i synden. Vi ser kun oprøret og ikke det oprørske menneskes desperation. I denne urokkelighed er der ikke plads til barmhjertighed.

Vi kan trække grænser, hvor der ingen grænser burde trækkes. Kristne traditioner og sædvaner stilles op som ligestillede værdier med evangeliet, ja undertiden over evangeliet. Urokkeligheden marginaliserer den fleksibilitet, som er nødvendig for evangeliets skyld.

Troskab mod evangeliet

Urokkeligheden understreger, at evangeliet er troværdigt. Vi holder fast ved det evangelium, som er blevet os betroet en gang for alle. Vi går ikke på kompromis med det. Vi er parate til at betale den pris, det koster ikke at ville tilpasse evangeliet efter tidens krav. Når vi holder fast ved evangeliet, holder vi fast ved Bibelen i alt, hvad den lærer. Hvis troskaben mod Bibelen vakler, vakler også troskaben mod evangeliet.

PHOTO: SPLISHIRE

Den rette form for urokkelighed gælder endog for de små ting, som vi ellers er tilbøjelige til at give køb på. Der kan meget let ske det, at der knyttes betingelser til evangeliet:

- "Du må gerne vidne om Kristus, hvis du gør det på den eller den måde, eller hvis du undlader at sige noget om dette eller hint"
- "Sande kristne læser kun denne bibeloversættelse"
- "Rigtige kristne drikker ikke alkohol"
- "Rigtig mission er alene at tale om Guds kærlighed til alt og alle"
- "Du kan få penge til mission, hvis du undlader at omtale homoseksuel praksis som synd"

Sådanne betingelser stiller evangeliet i farezonen. Så bliver mennesker ikke længere frelst alene gennem troen på Jesus Kristus, men ved, at de tror og opfylder krav, som sidestilles med evangeliet. Dermed erstattes fleksibilitet med urokkelighed.

Men vi vil ikke give efter for den slags krav, for så mister vi evangeliet. Og evangeliet er det vigtigste af alt. ■

Urokkeligheden kan forvandles til en hårdhed, der dømmer andres moralske fejl. Vi ser kun oprøret og ikke det oprørske menneskes desperation, og der levnes ikke plads til barmhjertighed

HORISONT

SPALTEN, HVOR REDAKTIONENS MEDLEMMER VIL FORSOGE AT SÆTTE AKTUELLE OG PRINCIPIELLE FORHOLD IND I EN STØRRE SAMMENHÆNG.

SPALTEN VIL OGSÅ INDEHOLDE PASSAGER FRA DEN KIRKELIGE DEBAT OG KLIP FRA FORSKELLIGE BLADE OG AVISER.

Ritualer og kropslighed vinder frem i kirken

Det er en almindelig hverdagsaften i februar, men flere sogne i Folkekirken har gudstjeneste på programmet. Menighedens medlemmer møder op for at få malet et kors af aske i panden eller strøget aske i håret som en del af gudstjenesten denne aften. Det er et symbol på forgængelighed, en fysisk påmindelse om fastetidens frivillige afsavn.

Det er askeonsdag. Dagen hvor man i den gamle kirke begyndte fasten op til påske. For få årtier siden var det en begivenhed, som kun blev markeret i den katolske kirke, men ifølge Kristeligt Dagblad (KD) den 10. februar 2016 er flere folkekirker også begyndt at tage traditionen op igen de seneste år.

Vi ønsker mere kropslighed, er forklaringen fra præster og eksperter i artiklen i KD. Ved almindelige gudstjenester står man op under bibellæsningerne og knæler til nadveren, men der efterspørges endnu mere fysisk udfoldelse, lyder

det i artiklen.

Reformatoren Martin Luther lagde vægt på forkyndelsen frem for ritualerne, og det har præget de lutherske kirker i 500 år. Ordets forkyndelse har været det primære, og prædiken har derfor været den vigtigste del af gudstjenesten.

Men på det seneste har kropslige elementer som pilgrimsvandring og lysmesser også vundet indpas bredt i folkekirken. Det er en ny tendens. En strømning i tiden med fokus på, at vi erkender bedst ved selv at deltage. Og det er derfor, vi vil have flere ritualer, hvor vi gør noget, eller for eksempel får aske i hovedet, siges det i førnævnte artikel.

En af eksperterne udtaler til KD, at "ritualer drager os og giver os en anden måde at erfare på. Det, vi oplever, lagrer sig så at sige i kroppen på os."

Dertil er det vigtigt at sige, at forkyndelsen ikke skal nedprioriteres! Men samtidig med, at vi kæmper med

forkyndelsens opgave, er det værd at overveje, om ikke den "fysiske" del af gudstjenesten skal debatteres noget mere i den missionske del af det kirkelige landsskab.

Skal kropslige ritualer indføres i højere grad til møder og gudstjenester? Hvilke muligheder ligger ubenyttede hen i de meget gamle traditioner? Det er da i det mindste værd at overveje, når meget tyder på, at kropslighed betyder noget for de fleste menneskers måde at erkende et budskab på.

Det at røre, smage og bevæge sig betyder ofte noget for vores erkendelse. Ritualerne hjælper med at lagre budskabet i kroppen på os. Hvorfor ikke benytte sig af det?

Selvom vi – med rette – er optaget af at forkynde ordet sandt og sundt, er gudstjenestens form ikke uvæsentlig. I det hele taget skelner man ofte for skarpt mellem indhold og form. Indholdet er budskabet om Jesus. Formen

er alt fra PowerPoint til postludium.

Denne adskillelse af form og indhold er ikke altid frugtbar. For på den måde glemmer man let, at formen har betydning. Ritualer er i høj grad en form, der formidler et indhold.

Ganske vist kan der være risiko for, at optagetheden af de kropslige og rituelle elementer kan fjerne fokus fra Guds åbenbaring i Ordet, så man tror, at kraften ligger i rituallet. Eller at man i øvrigt ledes i retning af katolske eller økumeniske vildspor.

Men umiddelbart er det glædeligt, at ritualer og kropslighed vinder frem i kirken igen.

Har du fået aske i håret eller i panden, er det en oplevelse, der med stor sandsynlighed sætter sig i kroppen på dig. Du glemmer det ikke lige med det samme, for det kropslige hjælper hukommelsen på vej og minder om budskabet, som er knyttet til rituallet.

Per Westh Jensen

Det ultimative mål for os er ikke at få et godt liv her på jorden. Vores mål er langt højere: et evigt liv sammen med Jesus

Livsforlængende

I et debatindlæg i Jyllands-Posten den 22. december 2015 indledte den daværende formand for Det Ethiske Råd, Jakob Birkler, således:

"Jeg lider af en dødbringende sygdom. Det er en ganske forfærdelig sygdom med en dystre prognose. Den er uhyggelig smitsom og måske lever du allerede med sygdommen uden at vide det. Der findes ingen kur. Alligevel bruger vi enorme summer på at kurere denne sygdom. Sygdommen har et navn, den hedder 'aldring'".

Og han fortsatte:

"Aldring er selvfølgelig ingen sygdom. Det, at vi bliver gamle og dør, er derimod et vilkår. Ingen kommer levende herfra. Men problemet er, at vi er begyndt at behandle aldring, som var det en sygdom. Størstedelen af de behandlinger, vi tilbyder i det danske sundhedsvæsen, er således ikke helbredende, men livsforlængende."

Indlægget indeholder mange vigtige betragtninger om de vanskelige spørgsmål, der knytter sig til livets afslutning

og vores muligheder for at "udskyde" denne.

Jeg skal ikke her forholde mig til Birklers overvejelser, men i stedet vil jeg nævne nogle tanker, som indlægget gav anledning til:

Gud har tal på vore dage

Det kan umiddelbart se ud, som om vi er i stand til at forlænge livet. Op gennem tiden har mennesker fundet medicin og behandling for mange sygdomme og lidelser, som folk tidligere døde af.

Udvalget af livsforlængende behandlingsmuligheder er langt større i dag, end det var for bare 20 år siden, og alt tyder på, at fremtiden vil byde på endnu flere. Derfor kan vi med nogen ret tale om, at vi undertiden kan vælge at forlænge livet.

Dog slår Guds ord fast, at vore dage og også antallet af dem er i Guds hånd. Det giver ikke svar uden videre på de mange spørgsmål, vi har i den forbindelse, og det fritager os

ikke fra ansvar og svære valg. Men det giver trøst og frimodighed at vide, at vort livsløb er i Guds hånd.

Målet er evigt liv sammen med Jesus

Birklers hovedpointe er: "Det ultimative mål er ikke en god død, men et godt liv, og det gælder hele vejen til livets afslutning."

Mange mennesker mener vist, at det er en menneskeret at være rask og i det hele taget at have et godt liv. Det finder jeg ingen belæg for i Bibelen – tværtimod.

Men det er helt naturligt, at vi ønsker at være raske og have det godt. Og i den udstrækning, vi ikke opnår det på bekostning af andre og deres muligheder, er der ikke noget galt i at arbejde på det.

Dog er det ultimative mål for os ikke at få et godt liv her på jorden. Vores mål er langt højere: et evigt liv sammen med Jesus.

Denne målsætning sætter vores tilværelse i perspektiv. Den ændrer ved vores prioriteringer og hele måden, vi ind-

retter vores hverdag på. Den burde i alt fald gøre det!

Livet er en gave

Birkler skriver: "Døden råber til os hver dag: 'Lev, mens du kan'". Det er vigtigt også for en kristen at besinde sig på dette.

Endnu vigtigere for os selv og for vore medmennesker er det at tage Bibelens karske læresætning ad notam: "Det er menneskenes lod at dø én gang og derefter dømmes" (Hebr 9, 27).

Lad os med regnskabsdagen for øje tage imod hver ny dag som en gave fra Guds hånd – og leve hverdagen til hans ære og hinandens gavn og glæde.

En kristen har i øvrigt gennemgået en livsforlængende behandling af helt andre dimensioner. Han/hun er nemlig blevet født på ny, har fået et nyt liv, som hverken sygdom, andre mennesker, ja end ikke den fysiske død kan tage fra os.

Dette nye liv er evigt. Det leves sammen med Jesus – først nogle år her på jorden og siden i herlighed på den nye jord.

Henning Haahr Andersen

Nyt Paulusperspektiv forandrer evangeliet

AF TORBEN KJÆR

Her får du en præsentation og kritik af det nye Paulusperspektiv – med afsæt i en aktuel bogudgivelse.

Hvad er der egentlig på spil i de nyere tolkninger af Paulus?

Paulus' brev til romerne er et af de mest centrale skrifter i NT. Dets betydning for kirkens teologi kan ikke overvurderes. Men der er teologisk strid om, hvordan Paulus' budskab skal forstås. *Det nye Paulusperspektiv* – som ikke er så nyt længere – og *det radikale Paulusperspektiv* ønsker at gøre op med en klassisk luthersk forståelse.

Forlaget Anis har netop udgivet bogen *Paulusevangeliet – Nye perspektiver på Romerbrevet*¹ af flere forfattere, med Kasper Bro Larsen og Troels Engberg-Pedersen som redaktører. Alle bogens forfattere tager udgangspunkt i det nye Paulusperspektiv. Det giver mig anledning til i denne artikel at præsentere og kommentere denne tolknings anliggende helt generelt, inden jeg kommer med nogle korte kommentarer til den aktuelle bog.

Opgør med reformatorisk teologi

Den nævnte bog udtrykker anliggende i den nye forståelse på denne måde: "Det nye Paulusperspektiv havde, og har stadig, til formål at frigøre Paulusforskningen fra senere tiders anakronistiske², teologiske fortolkningskategorier, så den kan komme i tættere overensstemmelse med Paulus' ide- og mentalitetshistoriske kontekst i den antikke jødedom og den græsk-romerske verden" (s.10).

Det nye Paulusperspektiv har en længere forhistorie, men det egentlige gennembrud kom med E. P. Sanders, der skrev bogen: *Paul and Palestinian Judaism: A Comparison of Patterns of Religion* (1977).

Sanders mener, at den tidligere protestantiske forskning har ladet sig farve af reformationens senere teologiske temaer og med det resultat, at Paulus blev opfattet som en antik Luther. Paulus' kritik af hans jødekristne modstandere blev forstået i lighed med reformatorernes opgør med katolsk kirke og dens gerningsretfærdighed. Det handler for Paulus – og for Luther – om, hvad et menneske skal gøre for at fortjene frelsen (s.10).

Karikatur af jødedommen?

Jødedommen på Jesu tid havde ifølge Sanders ingen forestilling om, at mennesker skulle gøre sig fortjent til Guds nåde ved at præstere overholdelse af Moseloven. Protestantismens beskrivelse af jødedommen er altså en karikatur. I antik jødedom tænkte man i stedet ud fra en *pagtsnomisme*, som ifølge Sanders karakteriserer den antikke jødedom.

Sanders benytter to vendinger, nemlig "getting in" (indgang) og "staying in" (forbliver) og mener, at jøden i kraft af Guds udvælgelse og af nåde blev indlemmet i pagten (indgang), og dér møder jøden Guds nåde og står i frelsen.

Jøden skal altså ikke fortjene Guds nåde eller frelse. Og jødens respons på Guds nådefulde handling er lydighed mod pagten, dvs. mod loven. Jøden forbliver i pagten (nåden og frelsen) ved sin lydighed (forbliven).

Dette er Sanders billede af antik jødedom. Ifølge det billede har antik jødedom intet med katolsk gerningsretfærdighed eller legalisme at gøre (s.10-11). Det får naturligvis konsekvenser

Torben Kjær, f. 1949

Lektor på Dansk Bibel-Institut
tk@dbi.edu

for tolkningen af Paulus' breve. Spørgsmålet for Paulus er ifølge Sanders ikke: Hvordan finder jeg en nådig Gud?, men derimod: Hvilken betydning får Kristi komme for Israel og menneskeheden, og hvad bliver der af Israels særstatus? (s.11).

Sanders lægger grunden til det nye Paulusperspektiv. Hans forståelse af antik jødedom giver en helt ny læsning af Paulus, og Sanders bliver i sin forståelse af antik jødedom fulgt af mange. Vi får dermed "det nye Paulusperspektiv".

Det udvikler sig hurtigt og er i dag en temmelig diffus størrelse. Det har udviklet sig i mere fagteologiske retninger, hvor den vigtigste pioner er James Dunn, og den har udviklet sig i mere evangelikal retning, hvor det specielt er N. T. Wright, som er den store inspirator.

Fire elementer i det nye Paulusperspektiv

Jeg tror, at man kan samle det nye Paulusperspektiv om fire fælleselementer:

Det første element er Sanders forståelse af antik jødedom, som er nævnt ovenfor. Det er det fælles udgangspunkt, og dette udgangspunkt skaber behovet for en ny forståelse.

Det andet element er, at Paulus ikke skifter religion. Som farisæer ærer og tjener han den ene sande Gud, og som kristen ærer og tjener han den samme Gud. Ved mødet med den opstandne på vejen mod Damaskus sker der ikke en omvendelse, men der sker en kaldelse. Paulus kaldes til en ny tjeneste. Paulus skifter dermed ikke religion, når han går fra jødedom til kristendom.

Det tredje element er, at alt, hvad Paulus skriver vedrørende retfærdiggørelse på grund af lovgerninger eller ved tro, handler om forholdet mellem jøder og hedninger eller mellem jødekristne og hedningekristne. Retfærdiggørelse handler *ikke* om forholdet til Gud, men om forholdet mellem jøder og hedninger.

Spørgsmålet for Paulus er ifølge Sanders: Hvilken betydning får Kristi komme for Israel og menneskeheden, og hvad bliver der af Israels særstatus?

Det fjerde element er, at lovgerninger alene forstås som omskærelse, sabbat og ren/uren føde. Når Paulus skriver om retfærdiggørelse på grund af lovgerninger, refererer lovgerninger til disse tre ting: omskærelse, sabbat og Moselovens regler for ren og uren føde. Hverken mere eller mindre.

Disse tre "lovgerninger" bruger jødekristne som nogle identitetsmarkører, der fortæller, hvem der tilhører Guds folk. Men de bliver ikke bare brugt som identitetsmarkører, men også som en barriere, der skal holde hedningekristne borte, og som skal sikre jødernes eksklusive ret til at være Guds folk.

Paulus' opgør med lovgerninger drejer sig altså – ifølge det nye Paulusperspektiv – alene om dette: Jøderne må ikke holde hedningerne væk fra Gud ved at kræve, at de skal overholde førnævnte tre lovgerninger.

Larsen og Engberg-Pedersens vinkling

I min optik kan disse fire elementer betragtes som fælles elementer i det nye Paulusperspektiv. Men interessant nok opererer Larsen og Engberg-Pedersen i deres introduktion til bogen *Paulusevangeliet* med nogle andre fælleselementer end dem, jeg har nævnt.

De nævner Sanders forståelse af antik jødedom som det første. Som det andet nævner de, at Paulus var jøde, og at han ikke oplever en omvendelse til en ny re-

ligion. Paulus er en reformator inden for det antikke jødiske felt (s.12). Det svarer til mit andet element.

Larsen og Engberg-Pedersen nævner som det tredje element, at Paulus var hellenist³. Hans breve afspejler mentaliteter og ideologier fra samtidig polis- og imperiekontekst. Paulus var altså hellenist – hvilket dog på ingen måde gjorde ham mindre jødisk (s.12-13).

Som det fjerde nævner de, at Paulus var missionær. Han var ikke en systematisk tænkter, men skrev lejlighedsskrifter. Paulus teologiserede konkrete spørgsmål, der relaterede sig til hans praksis som missionær (s.13).

Når Larsen og Engberg-Pedersen vinkler det nye Paulusperspektiv på denne måde, skyldes det, at de ligger inden for den retning, der læser Paulus ud fra græsk-romerske forudsætninger. Engberg-Pedersen er netop kendt for sin stoiske⁴ læsning af Paulus.

Det radikale Paulusperspektiv

Det nye Paulusperspektiv findes i mange variationer i dag, og for at gøre billedet endnu mere diffust, er der også kommet det radikale. Her mener man, at man ikke er gået langt nok i det nye Paulusperspektiv med hensyn til at gøre Paulus jødisk.

I det radikale Paulusperspektiv mener man, at Paulus fastholdt, at jøder som ham selv skulle overholde Moseloven for at blive i pagten med Gud. Paulus' evange-

lium om adgang til pagten uden om Moselovens rituelle bud er derfor alene henvendt til hedninger (s.14).

Evangelikalt nedslag

Det nye Paulusperspektiv har også fundet nedslag i evangelikale kredse. N. T. Wright (også kaldet: Tom Wright) er den bedst kendte repræsentant for det. Han opløser det grundlæggende i lov-evangelium-forståelsen.

Loven opfattes af Wright ikke som Guds redskab til at afsløre synd, så vi drives til Kristus. Han mener, at man bliver en kristen ved at tilslutte sig Jesus som ens herre. Retfærdiggørelse handler ikke om, at Gud erklærer den troende retfærdig, men om medlemskab af menigheden. Retfærdiggørelse betyder, at Gud regner et menneske som tilhørende Guds familie.

Paulus taler om forholdet til Gud

Hvad skal vi stille op med det nye Paulusperspektiv?

Sanders forståelse af antik jødedom betød en dekonstruktion af Paulus. Og det gik specielt ud over Romerbrevet 1-3. Disse kapitler var ifølge Sanders en konstruktion fra Paulus' side, og den holdt ikke. Der er ikke meget andet end modsætninger i de tre kapitler.

For ifølge Sanders er synden ikke noget problem, når man står i pagten, og ifølge Sanders er der ingen jøde, der fortjente frelse og bliver retfærdig ved lovgerninger. Sanders egen forståelse kolliderede altså med Rom 1-3, og derfor "måtte" han dekonstruere Rom 1-3.

Men dermed har man ikke bare afvist denne tekst, men også rammen for Paulus' forståelse af synd, af lovgerninger og af retfærdighed ved tro, for ifølge Romerbrevet 1-3 står alle mennesker under synd. Alle har syndet. Menneskets synd er ulydigheden mod Gud. Det er oprøret mod Gud, og denne synd konkretiserer sig i en afvisning af Gud og i overtrædelser af Guds lov.

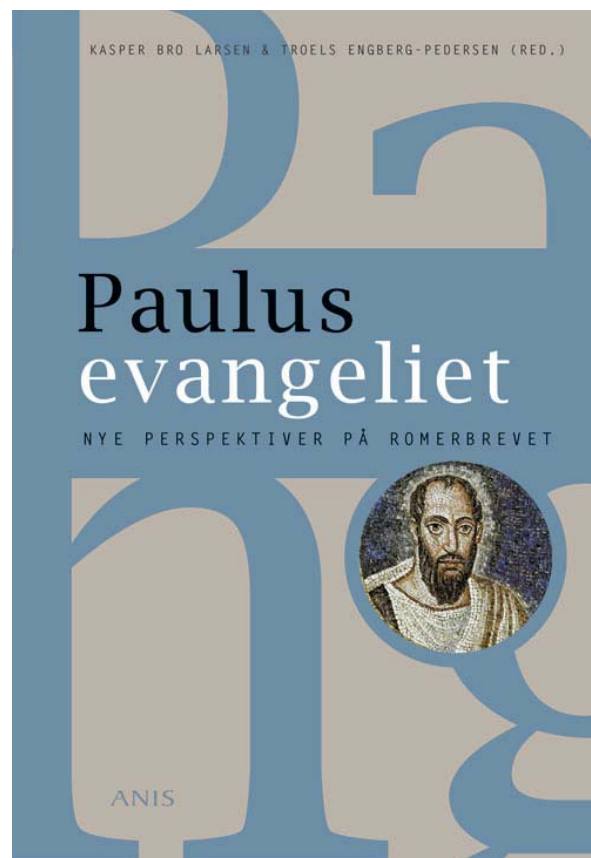
Paulus påviser i Romerbrevet 1-2, at alle mennesker kender Gud via en naturlig åbenbaring eller Guds åbenbaring i GT. Men alle afviser den Gud, de kender. Paulus påviser, at alle kender Guds lov via en naturlig lov eller en åbenbaret

lov i GT. Alle overtræder denne lov. Det gælder hedninger i forskelligt omfang og på forskellig måde, og det gælder jøderne.

Men der er nogle hedninger og jøder, der bekæmper synden og kæmper for at opbygge deres egen retfærdighed. Det sker gennem loven ved at opfylde loven. Men det er ikke muligt på grund af menneskets synd. Romerbrevet 1-3 viser krystalklart, at det handler om menneskers forhold til Gud.

Her står loven og synden mellem Gud og menneske og spærrer adgangen til Gud. Loven formulerer, hvad der er retfærdigt og dækker alle Guds bud – og ikke kun omskærelse, sabbat og renhed. Et menneske er retfærdigt, når det opfylder loven. Og det er menneskets eneste vej til et ret forhold til Gud. Men det sker ikke på grund af menneskets synd:

For af lovgerninger bliver intet menneske retfærdigt over for ham, det, der kommer af loven er jo

Paulusevangeliet

Nye perspektiver på Romerbrevet

Kasper Bro Larsen og Troels Engberg-Pedersen (red.)

Forlaget Anis, 2015

345 sider, kr. 295,-

syndserkendelse" (Rom 3,20).

Rammen fortæller, at alle står over for loven og kan gøre et af to: Enten leve i bevidst oprør eller forsøge at opfylde den. Rammen fortæller, at synd, lov og retfærdiggørelse har med Gud at gøre og drejer sig om spørgsmålet: "Hvordan finder jeg en nådig Gud?" Det handler om at stå retfærdig over for Gud.

Dekonstruktion anstrenger læsningen

Paulus forstår altså antik jødedom helt anderledes end Sanders. Og Sanders er bare en teolog, mens Paulus er en apostel. Sanders har læst om antik jødedom, mens Paulus har levet i den. Så

I det nye Paulusperspektiv er man totalt afvisende over for en tilregnet retfærdighed, som Gud skænker gennem evangeliet og til troen

jeg vælger Paulus frem for Sanders.

Rammen fortæller, at retfærdighed er opfyldelse af loven, og at troens retfærdighed er en fremmed retfærdighed. I det nye Paulusperspektiv er man totalt afvisende over for en tilregnet retfærdighed, som Gud skænker gennem evangeliet og til troen.

I det nye Paulusperspektiv kan Romerbrevet 1-3 ikke handle om dette, og derfor må man dekonstruere det eller læse det anderledes. Det giver en anstrengt læsning, fordi man hele tiden forsøger at få Paulus til at sige noget andet end det, han siger.

Dette er i meget kort form min kritik af det nye Paulusperspektiv.

Ny bog på dansk

På dansk findes der ikke meget om Romerbrevet, og derfor er det i sig selv interessant, at der nu foreligger den omtalte bog, *Paulusevangeliet – nye perspektiver på Romerbrevet*.

Bogen er ikke en kommentar i traditionel forstand med en vers for vers gennemgang. Det er

heller ikke en traditionel gennemgang skrevet af én teolog, da den er skrevet af en række skandinaviske teologer med hovedvægt på danske. Bogen består af et introduktionskapitel og elleve artikler, der diskuterer hver sit tekstafsnit i brevet. Det giver selvfølgelig en variation i tilgang til teksterne (metode) og i tolkning. Prisen er, at den savner et helhedspræg og en helhedstolkning.

I bogens forord skriver redaktørerne: "Paulus' Brev til Romerne er en teologisk og idehistorisk klassiker" (s.7). De nævner, hvilken betydning læsningen af Romerbrevet 1,17 fik for Luther, og siden er utallige kristne og teologer blevet afklaret gennem læsning af Romerbrevet. Brevets betydning står ikke til diskussion.

Bogen præsenteres som "en eksegetisk og metodisk introduktion til Romerbrevets univers. Dens målgruppe er teologistuderende og andre med interesse for kristendommen og dens tilblivelse. At introduktionen er eksegetisk, vil i denne sammenhæng sige, at bogens fokus gælder Romerbrevets betydning i dets oprindelige, historiske kontekst – før det begyndte at vinde kanonisk klassikerstatus. Bogens formål er med andre ord at give en indføring i Romerbrevet i dets oprindelige kommunikationskontekst, baseret på de seneste årtiers internationale eksegetiske forskning (det såkaldt nye Paulusperspektiv, og det 'radikale' Paulusperspektiv). Spørgsmålene om receptionshistoriens senere brug af teksten og dens fortsatte relevans i dag spiller derfor en mindre central rolle. Bogen kan imidlertid godt danne afsæt for en aktuell teologisk og filosofisk diskussion af Romerbrevet. Eksegese kan ved at gå bag om traditionen meget vel komme til at afsløre sider af Paulus, der er aktuelle på anderledes og mere vidtrækkende måder, end den traditionelle protestantiske teologi har kunnet se" (s.7).

Bogen er et partsindlæg

I forordet er der yderligere en præsentation af bogens program: "Artiklernes forfattere er blevet bedt om dels at gøre grundlæggende rede for placeringen af tekstafsnittet i brevet som helhed og selve argumentationsgangen i det, dels at præsentere de absolut centrale problemstillinger i forskningen om den givne tekst, og

endelig at fremlægge en tolkning af teksten, der afspejler en eller flere af fortolkerens foretrukne metoder eller særlige perspektiver på teksten” (s.7-8).

Dette er bogens program. Der er fokus på brevets betydning i dets oprindelige historiske kontekst baseret på det nye eller radikale Paulusperspektiv. Det er velgørende, at forfatterne så klart vedkender sig deres teologiske ståsted i det nye Paulusperspektiv – og samtidig så tydelig markerer en afstand til det, de kalder for ”traditionen”, som er den senere kirkelige tolkning.

Bogen er med andre ord et partsindlæg. Den er for et nyt Paulusperspektiv i dets forskellige variationer og *imod* traditionen.

Med *traditionen* vil man ikke mindst mene den lutherske tolkning, for i det nye Paulusperspektiv opererer man med to skurke. Den første store skurk er Augustin, der for alvor begyndte en fejllæsning af Paulus og Romerbrevet, og den endnu større skurk er Luther, superskurken over alle, der videreudviklede og kanoniserede Augustins fejllæsning.

Luther læste jo sin samtids katolske vildfarelse ind i brevet, så Paulus og Luther dermed bekæmpede den samme form for gerningsretfærdighed. Først med det nye Paulusperspektiv har forskningen opnået en nødvendig frigørelse fra en reformatorisk læsning, mener bogens forfattere.

Det bliver tydeligt i bogens introduktion, som både er en introduktion til nyt og radikalt Paulusperspektiv og til Romerbrevet.

Romerbrevet debatteres

Jeg kan ikke gå i dybden, men vil fortsætte med at præsentere enkelte af artiklerne i bogen.

Artiklen om Romerbrevet 1,18-3,20 af Magnus Zetterholm er primært en forskningsoversigt. Zetterholm hører til i det radikale Paulusperspektiv og mener, at der ikke findes nogen direkte modsætning mellem Paulus og jødedommen. Konklusionen er, ”at den historiske Paulus bør rekonstrueres med udgangspunkt i, at han forblev jøde, og at han var tro mod jødiske traditioner” (s.81). Ifølge Zetterholm er problemet i skriftafsnittet ikke jøden, men hvordan ikke-jøderne skulle forholde sig til Israel.

Troels Engberg-Pedersen har en oversigt over

Romerbrevet 5-8. Det er nærmest en parafrase af teksten og er på mange måder ganske god.

Anders Klostergaard Petersen behandler Romerbrevet 6. Ved at benytte viden om ritualer i almindelighed og initiationsritualer⁵ i særdeleshed kan der skabes forståelse over teksten. Tesen er, at det ikke er umuligt at synde, men Kristustilhængerne er placeret i en position, hvor de ikke alene har fået muligheden for, men også er drevet til at handle retfærdigt (s.180).

Gitte Buch-Hansen har et kapitel om Romerbrevet 9-11. Buch-Hansen vil arbejde med teksten via en forståelse af etnicitet og genealogi⁶ i antikken. Det virker som en lang omvej for at forstå Paulus, der taler om, at hedningerne er optaget i Israel og indpodet i det ædle oliventræ.

Jeg slutter med Lone Fatum, som har en artikel om Romerbrevet 12-13. Fatum bruger en social-antropologisk metode. Nøglebegreber som kærlighed og Kristus bliver sociale begreber. Fatums tese er, at *kærligheden* bliver et socialt værdibegreb, og at *gode gerninger* betragtes som en ”etnocentrisk identitetsmarkør på én gang selvbekræftende indadtil og offensiv selvbeskyttelse udadtil” (s.240). Kristus er en kollektiv figur.

Giver ingen hjælp til at forstå Paulus

Hvad kan man bruge bogen til?

Det er ikke en indføring i nyt Paulusperspektiv. Det er primært forudsat. Det nye og radikale Paulusperspektiv er ellers relevant at beskæftige sig med, da det er et frontalt opgør med en reformatorisk forståelse. Det er heller ikke en indføring i Romerbrevet, for det forsvinder i de enkelte artikler under forskellige tolkningslag og metoder.

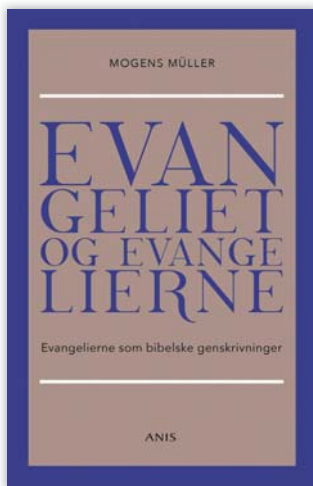
Det nye Paulusperspektiv hævder, at dette perspektiv har åbnet for en mere historisk læsning af Paulus. Men sandheden er stik modsat. Det nye Paulusperspektiv hindrer – for mig at se – en historisk læsning af Paulus.

Derimod giver den reformatoriske forståelse af synd, lov og retfærdighed os en unik mulighed for at forstå Paulus. Bogen kan derfor bruges til at tage temperaturen på teologisk forskning ved vore universiteter. Men da Paulus forsvandt i denne forskning, bliver det hele lidt ligegyldigt. ■

-
- 1 De følgende angivelser af sidenumre henviser til denne bog.
  - 2 *Anakronisme* betyder kronologisk uheld, hvor noget henføres til en urigtig tidsmæssig placering. I denne sammenhæng hentydes der til, at den klassisk lutherske fortolkning ikke tager udgangspunkt i Paulus' samtid, men i Luthers opgør med katolicismen.
  - 3 Præget af græsk kulturrepøke fra 300 f.Kr. til ca. 30 f.Kr. eller senere
  - 4 Stoicismen er en græsk-romersk filosofisk retning
  - 5 Optagelses- og indvielsesritualer
  - 6 Læren om menneskelige relationer ud fra afstamningen

Evangeliet og evangelierne

BOGANMELDELSE AF HENRIK NYMANN ERIKSEN

Evangeliet og evangelierne

Evangelierne som bibelske genskrivninger

Mogens Müller

Forlaget Anis, 2015

143 sider, kr. 159,-

Mogens Müller er professor i Ny Testamente ved Københavns Universitet. I bogen præsenterer han kortfattet sit syn på de fire evangelier.

Hans udgangspunkt er, at evangelierne ved at fortælle om Guds indgriben går ud over det, som vi forstår ved historie. Forfatterne har taget sig frihed til at digte nyt (overnaturligt) stof ind i beretningerne, mener han.

Genskrevet Bibel

Müllers grundtanke er, at evangelierne skal forstås som "genskrevet Bibel". Den jødiske bibelforsker Geza Vermes er ophavsmand til begrebet, som knytter an til en række jødiske skrifter fra Jesu tid, der er genskrivninger af gammeltestamentlige tekster.

Det er ikke mindst Genesisapokryfen, Jubilærbogen og Josefus' "Den jødiske Historie" fra Jesu samtid, der bliver brugt som eksempler på genskrevne bibeltekster. De to første er en fortolkende gengivelse af Første Mosebog med udeladelser og tilføjelser, mens Josefus i første del af sit værk gengiver hele GT's historie med sine udeladel-

ser og tilføjelser undervejs. Der er tale om aktualiserende gengivelser med henblik på forfatterens egen tid og med stor frihed til at føje til og trække fra, i det omfang det kan fremme forfatterens egen tænkning og anliggender for hans skriverier.

Ifølge Müller er det nærliggende, at evangelierne forfattere har forholdt sig til tidligere evangelieskrifter, ligesom f.eks. Jubilærbogen forholder sig til Første Mosebog. Der er både en litterær afhængighed og frihed til at føje til og trække fra i relationen mellem de fire evangelier.

Müller regner Markusevangeliet for det ældste evangelium. Matthæus har kendt Markus og genskrevet dette med de udeladelser og især tilføjelser, som er tydelige. Johannevangeliet er ifølge Müller en genskrivning af både Markus og Matthæus, mens Lukas overraskende nok regnes for det yngste evangelium, hvis forfatter har genskrevet alle de tre foregående.

Fiktionsagtig karakter

I slutningen af bogen laver Müller et kort case-study af

emnet "ikke-jøders indlemelse i gudsfolket". Han mener, at de fire evangelier hver for sig giver forskellige svar, der afspejler det perspektiv, som forfatterne har på sagen, og dermed er med til at understrege forfatterens frihed til selv at skabe den fortælling, som deres aktuelle menighedssituation kalder på.

Müller opfatter evangelierne som kreative værker, der først og fremmest siger noget om deres forfattere og deres menighedssituation og ikke nødvendigvis ret meget om den faktiske historiske Jesus. "De tre senere evangelieforfattere videreudvikler deres forgængers eller forgængeres værk, også gennem hvad vi må karakterisere som tildigtninger af fiktionsmæssig karakter" (s.81).

Müller mener endvidere, at forfatterne må have været "på det rene med karakteren af indholdet af deres skrifter, vi vil i dag sige: deres sammenkædning af historie og fiktion. Alle indeholder de fortællinger og træk, der går udover, hvad vi forstår ved historie" (s.9).

Ud fra denne tænkning hævder Müller videre, at det

for forfatterne af evangelierne ikke var et spørgsmål om, hvad der i virkeligheden *skete* dengang, men om at give svar på de problemer, der var aktuelle i deres menigheder (s.10). Evangelierne har altså "fiktionssagtig karakter" (s.11), og forfatterne har følt sig frie til ikke bare at redigere i stoffet, men også til at føje nyt til, f.eks. nye begivenheder, nye taler og nye udsagn af Jesus.

Afslutningsvis nævner Müller, at traditionen med kirkeårets tekstrækker er uheldig, fordi den fejlagtigt giver kirkegængerne det indtryk, at vi virkelig møder det, Jesus sagde og gjorde i de forskellige uddrag. I stedet mener han, at der skal prædikes over et evangelium ad gangen, så det lettere kan fremgå, at hver af forfatterne skaber en Jesus-fortælling, der er båret af deres særlige teologi og tyding af Jesusskikkelsens betydning. Så kan forkyndelsen mere tydeligt træde frem som et litterært foredrag og ikke en proklamation af, hvad Jesus faktisk har sagt og gjort.

Kritik af Müllers syn

Det syn på evangelierne, som

Müller repræsenterer, er milevidt fra det, den kristne kirke har troet og bekendt i hele sin historie. Müller kalder da også på kritik, og der er skrevet ganske meget de senere år, som gør op med hans position. Jeg vil selv kort komme med følgende indvendinger:

1. Den *mundtlige overlevering* af Jesu ord og gerninger i menigheden tages ikke alvorligt. Ideen om evangelierne som genskrevet bibelhistorie gør selve overleveringen til noget, der først og fremmest var skriftlig.

Men i de første årtier, ja helt op i det andet århundrede lagde man i menighederne vægt på omhyggeligt at give Jesu ord og gerninger videre i mundtlig form. Den mundtlige og skriftlige overlevering levede side om side.

2. *Sandheden om historien* betyder noget. Paulus' skrifter er de ældste kilder, vi har til kristendommen, og han understreger betydningen af, at det, vi tror på, er noget, som virkelig er sket.

Det er en nutidig projektion ned over evangeliernes forfat-

Det syn på evangelierne, som Müller repræsenterer, er milevidt fra det, den kristne kirke har troet og bekendt i hele sin historie

tere, at de skulle være ligeglade med, om det, de skrev, var historisk sandt. Tværtimod. Troen var jo rettet mod den Jesus, som faktisk havde levet og gjort bestemte handlinger og sagt bestemte ord.

3. *Tidsafstanden* fra evangelierne til begivenhederne omkring Jesus er unægtelig meget kort selv med Müllers dateringer i forhold til f.eks. Jubilærbogens frie gengivelse af Første Mosebogs begivenheder. Det gør alt andet lige fiktionsslignende genskrivninger

problematiske. Folk havde jo ikke kun et skriftligt forhold til overleveringen om Jesus, mange have selv mødt ham.

Müllers bog giver en letlæst præsentation af hans forståelse af evangelierne som bibelske genskrivninger, men forudsætningen om at guddommelige indgreb er fiktion, gør, at hans metode ikke passer til sit stof. For evangelierne er i sin essens beretninger om, at Gud har grebet ind i vores historie. Derfor holder Müllers teori ikke. ■

Ord fra Guds hjerte

BOGANMELDELSE AF JENS PETER REJKJÆR

Ord fra Guds hjerte

Flemming Stidsen (red.)
LogosMedia og Lohse, 2016
200 sider, kr. 199,95

426 forkyndere og 1785 tilhørere fra 11 organisationer har bidraget til Projekt God Forkyndelse. Undersøgelsen af forkyndelsen i bevægelser, der tilhører kirkens højrefløj, giver dermed et markant og troværdigt indblik i, hvordan forkyndelsen opleves af såvel forkyndere som tilhørere.

Den omfattende rapport foreligger til fri afbenyttelse på www.godforkyndelse.dk, men samtidig er bogen *Ord fra Guds hjerte* med afsæt i rapporten et væsentligt indspark i forståelsen af, hvordan undersøgelsen kan tolkes, og hvad såvel forkyndere som tilhørere skal være opmærksomme på.

Rapporten stiller diagnosen, mens bogen anviser medicinen.

Projektets ledergruppe har defineret "god forkyndelse" sådan: Kristuscenteret og bibelsk, frigørende og forpligtende forkyndelse med henblik på hverdagen og evigheden.

På denne basis har man bedt 13 skribenter om at reflektere over forskellige emner, der er tematiseret i rapporten. Det er der kommet en særdeles læseværdig bog ud af. Man kan

Rapporten stiller diagnosen, mens bogen anviser medicinen

i øvrigt fint læse bogen med udbytte uden at have studeret projektrapporten først.

Den tilgang, de forskellige forfattere har til den stillede opgave, er forskellig, men alle søger de – på hver deres måde – at perspektivere de områder, de er blevet bedt om at forholde sig til. Det kommer der mange sproglige blomster ud af. Her er et par smagsprøver:

"Jeg behøver ikke at have ild bagi, men glød i hjertet. Jeg behøver ikke at have store armbevægelser, men varme i stemmen."

"Hvis vi ikke forkynder om efterfølgelse, bliver vi åndelige narcissister."

"Kirken befinder sig i et udfordrende spændingsfelt som både lazaret og tankstation."

"Tale er guld – tavshed er svigt."

Udfordrende og læseværdig

Ved læsning af *Ord fra Guds hjerte* er der nogle forhold, jeg er blevet opmærksom på som

forkynder, som jeg nødigt ville have undværet. Rapporten viser f.eks., at der flere gange er et misforhold mellem forkynder og tilhører i forståelsen af, hvad der egentlig bliver forkyndt. Dermed udfordrer den til en stadig samtale mellem forkynder og tilhører.

Dernæst peger den på områder, som i høj grad trænger til at komme på prædikestolen: forkyndelsen af omvendelse, frelse og fortabelse, mission og efterfølgelse.

Bogen udfordrer mig til at være yderst opmærksom på at tale hverdagsnært med Bibelen i den ene hånd og avisen i den anden, og til at have et sprogbrug, der er forståeligt for flest mulige. Sidst, men ikke mindst, ånder artiklerne af en tillid til Bibelen som Guds ord og troen på Helligåndens indgreb, når prædikantens prædiker.

Køb bogen, inden den bliver udsolgt! ■

70 %

70 % AF ALLE KRISTNE ER KOMMET TIL TRO, DA DE VAR MELLEM 4 OG 14 ÅR.

Kilde: www.4to14window.com

3 %

MEN KIRKEN PÅ VERDENSPLAN SATSER KUN 3 % AF SINE RESURSER PÅ DENNE ALDERSGRUPPE.

MERE INSPIRATION TIL TEMAET "BØRN OG GUD"

GUD MØDER BØRN GENNEM UPERFEKTE VOKSNE

af Henrik Laursen.

Artikel fra Budskabet 3/2015.

Kan læses på bit.ly/1L6tRSp

WWW.LMKIDS.DK

Her finder du en stribe inspirationsmateriale til kristent børnearbejde.

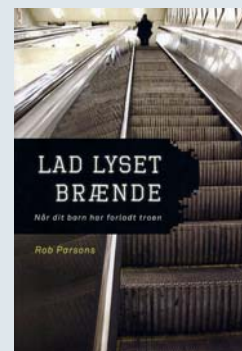
WWW.KPI.DK

Her finder du bl.a. en række pjecer for praktikere og en række dybdegående artikler om børn, opdragelse, pædagogik og forkyndelse.

KOMFRIT

LM's børne- og juniorblad.
www.dlm.dk/lm-danmark/
bladportal/komfrit

LAD LYSET BRÆNDE

– NÅR DIT BARN HAR FORLADT TROEN
af Rob Parson, LogosMedia 2008 (udsolgt)

TEMA:

Børn og Gud

Alle har en mening om nutidens børn. De er sådan og sådan ... Nogle føler, at børnene mest er til besvær. Andre lader sig styre rundt i manegen af børnene.

Gud har store tanker og planer med børnene. De er skabt til at leve i en evig relation til ham. "Lad de små børn komme til mig," sagde Jesus. Det får konsekvenser for vores fællesskaber i menigheder og hjem:

- Hvordan kan vi være kirke i børnehøjde?
- Hvad og hvordan kan vi forkynde for børn?
- Hvilke uudnyttede muligheder ligger der i at fortælle bibelhistorie?
- Hvordan lever vi det kristne liv sammen med børnene i vores hjem?

Temaartiklerne giver udfordringer og inspiration til koblingen mellem Gud og børn på heligdage og hverdage. Og så er der nogle tankevækkende citater af børn.

Men hele nummeret handler ikke om børn. Der også mange andre relevante sider med fordybelse, analyse og inspiration ... kig selv! God læselyst!

FOTO: ISTOCKPHOTO

Vi kristne optages dog også let af hverdagens gøremål, og vor tids lette tilgang til karriere og materiel fremgang gør også os til lette ofre for tidsåndens forblindelse og sløring af dommedag. Vi kaldes derfor til stadighed til at være vågne og leve i en nærværende forventning om Jesu komme.

PETER E. NISSEN SIDE 22

*Mine forældre
 har ikke villet
 påvirke mig.
 Det har påvirket
 mig meget ...***

**GULDKORN
 SIDE 21**